

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA PEDAGOGIKY

**PROBLÉMY SPOLUPRÁCE ŠKOL A
ŠKOLSKÝCH PORADENSKÝCH ZAŘÍZENÍ
PŘI VZDĚLÁVÁNÍ ŽÁKŮ SE SPECIÁLNÍMI
VZDĚLÁVACÍMI POTŘEBAMI**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Blanka Novotná

Učitelství pro základní školy, obor Učitelství pro 1. stupeň základní školy

Vedoucí práce: PhDr. Josef Slowík, Ph.D.

Plzeň, 2016

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně
s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni, 25.6.2016

.....
vlastnoruční podpis

PODĚKOVÁNÍ

Tímto bych ráda poděkovala svému vedoucímu práce PhDr. Josefu Slowíkovi, Ph.D., za odborné vedení, pomoc, cenné rady i za čas strávený konzultacemi a své rodině za podporu.

ZDE SE NACHÁZÍ ORIGINÁL ZADÁNÍ KVALIFIKAČNÍ PRÁCE.

OBSAH

SEZNAM ZKRATEK.....	3
ÚVOD.....	4
1. ŽÁK SE SPECIÁLNÍMI VZDĚLÁVACÍMI POTŘEBAMI.....	5
1.1 LEGISLATIVNÍ VYMEZENÍ.....	5
1.2 ŽÁK SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM.....	6
1.2.1 Tělesné postižení.....	6
1.2.2 Mentální postižení.....	7
1.2.3 Narušená komunikační schopnost.....	8
1.2.4 Zrakové postižení.....	9
1.2.5 Sluchové postižení.....	9
1.2.6 Obtížně vychovatelní.....	9
1.3 ŽÁK SE ZDRAVOTNÍM ZNEVÝHODNĚNÍM.....	10
1.4 ŽÁK NADANÝ A MIMOŘÁDNĚ TALENTOVANÝ.....	11
2 PORADENSKÁ ZAŘÍZENÍ.....	12
2.1 LEGISLATIVNÍ VYMEZENÍ.....	12
2.1.1 Legislativa od 1. 9. 2016.....	13
2.2 HISTORIE PORADENSKÝCH ZAŘÍZENÍ.....	14
2.3 ŠKOLNÍ PORADENSTVÍ.....	14
2.3.1 Výchovný poradce.....	15
2.3.2 Školní psycholog.....	16
2.3.3 Speciální pedagog.....	17
2.3.4 Metodik prevence.....	17
2.4 ŠKOLSKÁ PORADENSKÁ ZAŘÍZENÍ.....	18
2.4.1 Pedagogicko-psychologické poradny (PPP).....	18
2.4.2 Speciálně pedagogická centra (SPC).....	19
2.4.3 Střediska výchovné péče.....	20
2.4.4 Institut pedagogicko psychologického poradenství (IPPP).....	21
3 SPOLUPRÁCE ŠKOL A PORADENSKÝCH ZAŘÍZENÍ.....	22
3.1. Přijetí ke vzdělávání.....	22
3.2. Odklad školní docházky.....	22
3.3. Integrace žáka se SVP.....	23
3.4. Inkluze.....	24
3.5. Pedagogická diagnostika.....	24
3.6. Individuální vzdělávací program.....	26
3.7. Asistent pedagoga.....	27
4 VÝZKUMNÁ ČÁST.....	31
4.1 DRUH A ÚČEL VÝZKUMU.....	31
4.2 CÍL VÝZKUMU.....	31
4.3 METODOLOGIE VÝZKUMU.....	31
4.3.1 Analýza.....	31
4.3.2 Dotazník.....	32
4.3.3 Rozhovor.....	32
4.4 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO VZORKU.....	32
4.5 VLASTNÍ VÝZKUM.....	33
4.5.1 Analýza žáků.....	33
4.5.2 Hodnocení spolupráce školských poradenských zařízení.....	39
4.5.3 Dotazníkové šetření.....	40
ZÁVĚR.....	60

RESUMÉ.....	61
SEZNAM LITERATURY.....	62
SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK, GRAFŮ A DIAGRAMŮ	64
PŘÍLOHY	I

SEZNAM ZKRATEK

- SVP Speciální vzdělávací potřeby
- RVP Rámcový vzdělávací program
- IVP Individuální vzdělávací plán
- MPP Minimální preventivní plán
- PPP Pedagogicko-psychologická poradna
- SPC Speciálně pedagogické centrum
- IPPP Institut pedagogicko-psychologického poradenství
- NÚOV Národní ústav odborného vzdělávání
- VÚP Výzkumný ústav pedagogický
- MŠMT Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
- SPUCH Specifické poruchy učení a chování

Úvod

Vzdělávání dnešních dětí je ve znamení integrace a inkluze dětí se speciálními vzdělávacími potřebami (dále jen děti se SVP) do běžných škol. To ovšem znamená větší míru spolupráce škol a školských poradenských zařízení.

Jak vypadá spolupráce nyní v Karlovarském kraji, jsem se snažila zjistit ve své práci. Jsou nějaké problémy? Jaké problémy vidí poradenské zařízení a naopak jak to vidí škola? Lze tyto problémy nějak eliminovat?

Na začátku teoretické části objasním pojem žák se speciálními vzdělávacími potřebami. Krátkou historií školských poradenských zařízení budu pokračovat. Klasifikace a popis standardních činností poradenských zařízení bude následovat.

Spolupráce škol a školských poradenských zařízení začíná zápisem nebo případným odkladem školní docházky. Nástup dítěte se SVP do školy znamená změnu nejen pro něj, ale i pro třídního učitele. Ten má ve své třídě rolí několik a na chvíli se u nich zastavíme.

Poté se budu věnovat integraci žáka se SVP do běžné školy. To mnohdy znamená i vypracování individuálního vzdělávacího plánu (IVP). Co IVP vůbec je a k čemu slouží, popíši v kapitole zabývající se tímto plánem. Některým dětem se SVP je při vzdělávání přidělen asistent pedagoga. Kdo asistenta pedagoga může dělat, co je jeho pracovní náplní a jaké má povinnosti vysvětlím také.

Praktická část je rozdělena na tři části. První částí je analýza několika případů žáků ze základní školy ve Skalné. U všech je potřeba spolupráce školy s poradenským zařízením. Druhá část je věnována rozhovorům na téma problémy spolupráce mezi školou a školským poradenským zařízením. Tyto rozhovory jsem uskutečnila přímo v poradenských zařízeních. Dotazovala jsem se speciálních pedagogů, psychologů. Dotazník vypracovaný na základě těchto rozhovorů jsem poslala do základních škol výchovným poradcům. Analýza a zhodnocení zkoumané spolupráce následuje.

1. ŽÁK SE SPECIÁLNÍMI VZDĚLÁVACÍMI POTŘEBAMI

1.1 LEGISLATIVNÍ VYMEZENÍ

Školský zákon č.561/2004 Sb., o předškolním, základním, vyšším odborném a jiném vzdělávání § 16 odst. 1 ho definuje takto: „Dítětem, žákem a studentem se speciálními vzdělávacími potřebami je osoba se zdravotním postižením, zdravotním znevýhodněním nebo sociálním či kulturním znevýhodněním.“

Pro účely zákona je zdravotním postižením mentální, tělesné, zrakové nebo sluchové postižení, vady řeči a vývojové poruchy učení nebo chování a autismus. Patří sem i různé kombinace vad vyžadující komplexní péči.

Zdravotní znevýhodnění je v tomto případě jakékoli zdravotní oslabení, dlouhodobá nemoc, ale i lehčí zdravotní poruchy, které vedou k poruchám učení a chování a vyžadují zohlednění při vzdělávání.

Sociálním znevýhodněním označujeme škálu příčin školní neúspěšnosti žáků z nezdravotních důvodů, které mají příčinu mimo školu v přirozeném sociálním zázemí dítěte nebo pramení z jiných životních okolností v životě dětí mimo půdu školy. Tyto skutečnosti dítě nemůže ovlivnit a stávají se pro ně přítěží v jiné sociální realitě, v našem případě v prostředí školy. Sociální znevýhodnění je velmi široká kategorie, která je jak v teorii, tak v praxi definována vždy trochu jinak, podle zájmů, zkušeností a cíle toho, kdo termín definuje.¹ V zákoně 561/2004 § 16 bylo definováno, že jsou to děti z rodinného prostředí s nízkým sociokulturním postavením nebo ohrožené sociálně patologickými jevy; děti s nařízenou ústavní výchovou nebo uloženou ochrannou výchovou, a nebo děti s postavením azylanta a účastníka řízení o udělení azylu na území ČR.

Všichni tito jmenovaní mají právo na specifické pedagogické a psychologické přístupy, aby jim pomohly překonat jejich obtíže nebo se vyrovnat se znevýhodněním a zapojit je do společnosti.²

V platnost vešla novela zákona č.82/2015, která mění §16 takto: „Dítětem, žákem a studentem se speciálními vzdělávacími potřebami se rozumí osoba, která k naplnění svých vzdělávacích možností, k uplatnění nebo k užívání svých práv na rovnoprávném

¹ Sociální znevýhodnění. *Katalog podpůrných opatření* [online]. UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI: Systémová podpora inkluzivního vzdělávání v ČR, 2016 [cit. 2016-06-25]. Dostupné z: <http://katalogpo.upol.cz/socialni-znevychodneni/1-vymezeni-terminu-socialni-znevychodneni/1-1-definice-socialniho-znevychodneni/>

² VALIŠOVÁ, Alena, Hana KASÍKOVÁ a Miroslav BUREŠ. *Pedagogika pro učitele. 2., rozš. a aktualiz.* vyd. Praha: Grada, 2011. *Pedagogika (Grada)*. ISBN 978-80-247-3357-9.

základě s ostatními potřebuje poskytnutí podpůrných opatření. Podpůrnými opatřeními se rozumí nezbytné úpravy ve vzdělávání a školských službách odpovídající zdravotnímu stavu, kulturnímu prostředí nebo jiným životním podmínkám dítěte, žáka nebo studenta. Děti, žáci a studenti se speciálními vzdělávacími potřebami mají právo na bezplatné poskytování podpůrných opatření školou a školským zařízením.“

Podpůrná opatření se dělí do pěti stupňů podle organizační, pedagogické a finanční náročnosti.

Nová vyhláška č.27/2016 Sb., vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami ruší vyhlášku 73/2005 Sb., 147/2011 Sb. a mění systém poskytování podpůrných opatření :

§ 2 Podpůrná opatření

- (1) Podpůrná opatření prvního stupně představují minimální úpravu metod, organizace a hodnocení vzdělávání a jsou poskytována žákovi, u kterého se projevuje potřeba úprav ve vzdělávání nebo školských službách a zapojení v kolektivu. Podpůrná opatření prvního stupně nemají normovanou finanční náročnost.*
- (2) Pokud by k naplnění vzdělávacích potřeb žáka nepostačovalo poskytování podpůrných opatření prvního stupně, doporučí škola nebo školské zařízení (dále jen "škola") žákovi využití poradenské pomoci školského poradenského zařízení za účelem posouzení jeho speciálních vzdělávacích potřeb.*
- (3) Podpůrná opatření druhého až pátého stupně se poskytují na základě doporučení školského poradenského zařízení a s informovaným souhlasem zletilého žáka nebo zákonného zástupce žáka.*
- (4) Podpůrná opatření se poskytují samostatně nebo v kombinacích různých druhů a stupňů v souladu se zjištěnými speciálními vzdělávacími potřebami žáka. Konkrétní druh podpůrného opatření lze poskytovat pouze v jednom stupni.*
- (5) Členění konkrétních podpůrných opatření do stupňů, pravidla jejich použití a normovaná finanční náročnost podpůrných opatření druhého až pátého stupně jsou stanoveny v příloze č. 1 k této vyhlášce.*

1.2 ŽÁK SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM

1.2.1 TĚLESNÉ POSTIŽENÍ

Žáky s tělesným postižením rozumíme například žáky s vrozenými defekty končetin, ztrátou údu následkem úrazu, degenerativním onemocněním pohybového

aparátu, poraněním mozku, míchy, periferních nervů. Mezi nejvýznamnější příčiny tělesného postižení patří dětská mozková obrna, Duchenneova svalová dystrofie, Beckerova svalová dystrofie a vrozené malformace.³ Při péči o ně je třeba spolupráce s ortopedy, neurology, fyzioterapeuty a rehabilitačními pracovníky. Bývá narušena hrubá i jemná motorika, někdy i řeč. Při správném psychologickém přístupu a s využitím vhodných pomůcek mohou tito žáci zvládat učivo a dosahovat vynikajících výsledků. Někteří využívají pomoci osobního asistenta. Velká skupina dospívajících tělesně postižených studuje integrovaně na běžných středních školách. Podpůrná opatření pro školy se týkají především prostorového uspořádání v případě žáka na invalidním vozíčku, pořízení speciálních pracovních pomůcek.

Ti, jejichž postižení je těžké a komplikované navštěvují školy samostatně zřizované pro tyto žáky. Jsou to základní školy pro tělesně postižené nebo základní školy při zdravotnických zařízeních. Zde je jim poskytována komplexní odborná péče a podpora. Pro jejich učení je hlavním předpokladem ulehčení pohybu a střídání poloh. Učí se zde komunikovat, manipulovat s předměty, hrát si a později psát a tvořit. Jsou-li pohybu schopní, dostanou se tam, kam potřebují a dokáží se obsloužit, stávají se méně závislími na cizí pomoci. To prospívá jejich sebehodnocení i osobnostnímu zrání⁴. Mezi ústavy poskytující takovou péči patří například Jedličkův ústav a školy Praha, Kociánka v Brně nebo také Obchodní akademie v Jánských Lázních: V Karlovarském kraji žádná taková škola není.

1.2.2 MENTÁLNÍ POSTIŽENÍ

Vzděláváním a výchovou mentálně postižených se zabývá psychopedie. Diagnostiku stupně mentálního postižení provádějí psychologové. Podle mezinárodní klasifikace duševních poruch a poruch chování se rozeznává mentální retardace lehká (IQ 69-50), středně těžká (IQ 49-35), těžká (IQ 34-20) a hluboká (IQ pod 20). Speciální pedagogové spolupracují v péči o tyto děti s psychology, neurology, psychiatry, ale i s fyzioterapeuty. Mezi podpůrná opatření patří zpomalení tempa osvojování vědomostí a dovedností. Lze se vzdělávat podle rámcového vzdělávacího programu základního vzdělávání. V něm je, zatím stále platná, příloha pro vzdělávání upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením.

³ FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. Speciální pedagogika: edukace a rozvoj osob se somatickým, psychickým a sociálním znevýhodněním. Vyd. 1. Praha: Triton, 2008. ISBN 978-80-7387-014-0.

⁴ KNOTOVÁ, Dana. Školní poradenství. Praha: Grada, 2014. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4502-2.

Středoškolské vzdělání pro ně zajišťují odborná učiliště nebo praktická škola s jednoletou, dvouletou nebo tříletou přípravou.⁵ V Karlovarském kraji se mohou vzdělávat například na Základní škole a Praktické škole Aš a na Střední škole, základní škole a mateřské škole Kraslice.

Žáci s těžkým mentálním postižením, s více vadami a žáci s poruchou autistického spektra se většinou vzdělávají na základní škole speciální. Podmínkou je souhlas zákonného zástupce a písemné doporučení odborného lékaře a školského poradenského zařízení. Jejich vzdělávání trvá o rok déle. Oporou speciálních pedagogů při vzdělávání je psycholog, odborný dětský lékař a rehabilitační pracovník. Péče těchto pracovníků se zaměřuje i na rodinu žáka. Dle Slowíka⁶ je integrace těchto dětí možná až od konce 90. let minulého století.

1.2.3 NARUŠENÁ KOMUNIKAČNÍ SCHOPNOST

Narušená komunikační schopnost je předmětem oboru logopedie. Mezi děti s narušenou komunikační schopností počítáme děti s vývojovými poruchami řeči, získanými poruchami řeči a děti s poruchami plynulosti řeči. Vývojová dysfázie je označení poruchy osvojování mluvené řeči, které se nedá vysvětlit poruchou sluchu, mentální retardací, postižením pohybovým nebo jinými nepříznivými vlivy prostředí. Další vývojovou vadou je dysartrie, děti mají poruchu artikulace řeči podmíněnou poruchou orální motoriky. Poměrně hodně častá porucha artikulace je dyslálie. Při ní dítě chybně vyslovuje jednu nebo více hlásek. Afázie patří mezi vady získané. Příčinou afázie mohou být nádory CNS, neuroinfekce, úrazy hlavy nebo cévní příhody. Poruchami plynulosti řeči jsou koktavost, breptavost a elektivní mutismus⁷. Velmi často se rozvíjí u dětí s epilepsií.

Děti s narušenou komunikační schopností bývají obvykle vzdělávány v běžných typech škol, pro děti s těžkými vadami řeči mohou být zřizovány mateřské a základní školy logopedické.⁸ Podpůrná opatření se týkají optimalizace přijímání informací (kontakt s učitelem, vhodné místo k sezení) a pomůcek.

⁵ FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. *Speciální pedagogika: edukace a rozvoj osob se somatickým, psychickým a sociálním znevýhodněním*. Praha: Triton, 2008. ISBN 978-80-7387-014-0.

⁶ SLOWÍK, Josef. *Speciální pedagogika*. Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1733-3.

⁷ PAVEL ŘÍČAN .. A KOLEKTIV. *Dětská klinická psychologie*. 4., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Grada, 2005. ISBN 9788024710495.

⁸ SLOWÍK, Josef. *Speciální pedagogika: prevence a diagnostika, terapie a poradenství, vzdělávání osob s různým postižením, člověk s handicapem a společnost*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1733-3.

1.2.4 ZRAKOVÉ POSTIŽENÍ

Tyflopedie se zabývá výchovou a vzděláváním zrakově postižených. “ Do skupiny žáků se zrakovým postižením řadíme žáky s různým typem a druhem zrakové vady, kdy zraková vada způsobí podstatné omezení schopnosti vnímat zrakem, podstatné zkreslení zrakových vjemů nebo když zrakové vnímání žákům zcela chybí“⁹. Někteří z nich jsou schopni pracovat s běžnými školními materiály, jestliže mají k dispozici optické pomůcky. Nevidomí žáci čtou pomocí bodového písma, k psaní jim pomáhá Pichtův stroj nebo osobní počítač. Rozvoje grafomotoriky, jemné motoriky a pomůcek se týkají podpůrná opatření. Žáci mají možnost se vzdělávat v běžných školách i ve speciálních školách zaměřených na vzdělávání žáků, studentů zrakově postižených.

1.2.5 SLUCHOVÉ POSTIŽENÍ

Surdopedie je obor výchovně-vzdělávací pro žáky se sluchovým postižením. Počítáme mezi ně neslyšící, žáky se zbytky sluchu a žáky nedoslýchavé. Část z nich je schopna pomocí kompenzačních pomůcek (kochleární implantát, sluchadla, akustické zesilovače apod.) nebo odezíráním přijímat informace z mluvené řeči. Řada neslyšících se dorozumívá prostřednictvím znakového jazyka. Jsou samozřejmě i v péči logopedů. Integrace neslyšících v běžných středních školách je značně nízká. Inkluzivně zaměřené vzdělávání upřednostňuje jejich vzdělávání v běžných školách, přičemž ti, kteří nemohou vnímat řeč sluchem, mají nárok na bezplatné vzdělávání pomocí znakové řeči. Speciální školy pro sluchově postižené jsou další možností¹⁰. Karlovarský kraj speciální školou pro sluchově postižené nedisponuje.

1.2.6 OBTÍŽNĚ VYCHOVATELNÍ

Obtížně vychovatelní žáci jsou pod dohledem etopedů. Ohrožené děti a narušená mládež se mohou dostat do služeb diagnostického ústavu a dalších ústavních zařízení. Výchovná, vzdělávací a nápravná činnost speciálních pedagogů je v úzké spolupráci se sociálními pracovníky, klinickými psychology, psychiatry a také s probační a mediační službou. Do péče etopedů se dostávají jak děti z narušeného prostředí, tak děti zanedbávané, týrané zneužívané i mladí delikventi. Znovuzapojení do společnosti klientů dopomáhají různými prostředky a metodami. Důležitou součástí tohoto procesu je socioterapie. Během ní je klientům (často celé rodině) poskytována cílevědomá opora

⁹ JANKOVÁ, Jana. *Katalog podpůrných opatření pro žáky s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu zrakového postižení a oslabení zrakového vnímání: dílčí část*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-244-4649-3.

¹⁰ Slowík 2007,s.29

k překonávání socializačních obtíží, ke změně myšlení, chování a také vztahů, které jsou ve společnosti žádoucí.

1.3 ŽÁK SE ZDRAVOTNÍM ZNEVÝHODNĚNÍM

Autor již zmínil, že k tomuto statutu může vést dlouhodobá nemoc žáka. V současnosti se však stále více setkáváme s diagnózou specifické poruchy učení a specifické poruchy chování. Někdy se pojmenovávají jako specifické poruchy školních dovedností.¹¹ Ve společnosti jsou některými považovány za módní diagnózu. Objevují se na začátku školní docházky. Závažné poruchy se mohou řadit do kategorie zdravotního postižení. Děleny jsou podle toho, kde se obtíže vyskytují (viz tabulka). Mezi žáky se zdravotním znevýhodněním počítáme také žáky s poruchou pozornosti a aktivity. Často tito žáci mívají i specifické poruchy učení. Proto hovoříme o syndromu ADD a ADHD. Žáci, kteří nezvládají přizpůsobení sociálnímu prostředí, respektování autorit a přijímání běžných pravidel jsou označováni za žáky s poruchou chování. Ve škole se setkáváme s poruchami chování, jež jsou spojené s agresivitou. Jejich příčinou může být ADHD, opoziční porucha, lhaní, krádeže, záškoláctví, útoky a toulky a porucha chování s protispolečenskými rysy¹².

Specifická porucha čtení	dyslexie
Specifická porucha psaní	dysgrafie
Specifická porucha pravopisu	dysortografie
Specifická porucha matematických schopností	dyskalkulie
Specifická porucha hudebních schopností	dysmuzie
Specifická porucha motorické funkce	dyspraxie

¹¹ FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. *Speciální pedagogika: edukace a rozvoj osob se somatickým, psychickým a sociálním znevýhodněním*. Praha: Triton, 2008. ISBN 978-80-7387-014-0.

¹² MARTÍNEK, Zdeněk. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Praha: Grada, 2009. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-2310-5.

Specifická porucha výtvarných schopností	dyspinxie
--	-----------

Tab č. 1 Dělení specifických poruch učení

1.4 ŽÁK MIMOŘÁDNĚ NADANÝ

Mimořádně nadaní žáci též vyžadují zvláštní výchovný přístup, osobitou metodiku a pomůcky. Proto se počítají mezi žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Bez podpory a odpovídajícího vedení by mohl jejich talent přijít vniveč anebo být uplatněn nevhodným, protispolečenským směrem. Mimořádně nadaní žáci jsou žáci s nadprůměrnými znalostmi a dovednostmi v nějaké intelektuální oblasti reprezentované některým konkrétním předmětem (např. matematikou, cizím jazykem). Vyskytuje se u nich až hloubavý zájem o věc. Zpravidla se zúčastňují znalostních olympiád¹³.

Talentovaní žáci jsou ti, kteří mají skvělé výkony zejména v souvislosti se sportovní nebo uměleckou činností. Talentované děti se umísťují na předních příčkách uměleckých soutěží, získávají ocenění na výstavách nebo opakovaně vítězí ve sportovních závodech.

Rozvoj nadání a talentu záleží na vhodných podnětech na straně školy i rodiny. Mimořádně talentovaní jistě uvítají možnost rozšířené výuky předmětu jeho zájmu nebo může být na základě žádosti zákonného zástupce přeřazen do vyšší třídy. Součástí žádosti je opět vyjádření lékaře a školského poradenského zařízení. Podmínkou přeřazení je však i vykonání zkoušek z učiva nebo jeho části, které žák nebude absolvovat. Obsah a rozsah zkoušek je na řediteli školy. Sportovním a uměleckým talentům lze upravit organizaci vzdělávání.

Vzdělávání této skupiny žáků upravují právní předpisy tři formy zvláštní podpory:

- Vytváření skupin, ve kterých se vzdělávají žáci mimořádně nadaní stejných nebo různých ročníků ve vybraných předmětech.
- Povolení vzdělávání žáka podle individuálního vzdělávacího plánu.
- Přeřazení žáka do vyššího ročníku bez absolvování ročníku předchozího.¹⁴

¹³ VALIŠOVÁ, Alena, Hana KASÍKOVÁ a Miroslav BUREŠ. *Pedagogika pro učitele. 2., rozš. a aktualiz.* vyd. Praha: Grada, 2011. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3357-9.

¹⁴ MERTIN, Václav a Lenka KREJČOVÁ. *Výchovné poradenství. 2., přeprac.* vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013. ISBN 978-80-7478-356-2.

2 PORADENSKÁ ZAŘÍZENÍ

2.1 LEGISLATIVNÍ VYMEZENÍ

Poradenské služby jsou u nás poskytovány ve školách a školských poradenských zařízeních. Jsou orientovány na děti, žáky, studenty, nabízí také pomoc rodičům (nebo zákonným zástupcům), případně školám a školským zařízením. Právním východiskem poskytování služeb je již zmiňovaný školský zákon (č.561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání). Právní předpis zaměřený na výkon poradenských služeb ve školách a školských zařízeních je vyhláška č.116/2011 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských zařízeních:

Účelem poradenských služeb je přispívat zejména k

- a) vytváření vhodných podmínek pro zdravý tělesný a psychický vývoj žáků, pro jejich sociální vývoj, pro rozvoj jejich osobnosti před zahájením vzdělávání a v průběhu jejich vzdělávání,
- b) naplňování vzdělávacích potřeb a rozvíjení schopností, dovedností a zájmů před zahájením a v průběhu vzdělávání,
- c) prevenci a řešení výukových a výchovných obtíží, projevů různých forem rizikového chování, které předchází vzniku sociálně patologických jevů a dalších problémů souvisejících se vzděláváním a motivací k překonávání problémových situací,
- d) vytvářením vhodných podmínek pro vzdělávání žáků se zdravotním postižením, zdravotním znevýhodněním a sociálním znevýhodněním,
- e) vytváření vhodných podmínek, forem a způsobů práce pro žáky, kteří jsou příslušníky jiných kultur nebo etnických skupin,
- f) vytváření vhodných podmínek, forem a způsobů práce pro žáky nadané a mimořádně nadané,
- g) vhodné volbě vzdělávací cesty a pozdějšího profesního uplatnění,
- h) rozvíjení pedagogicko-psychologických a speciálně pedagogických znalostí a profesních dovedností pedagogických pracovníků ve školách a školských zařízeních,

- i) zmírňování důsledků zdravotního postižení, zdravotního znevýhodnění a sociálního znevýhodnění a prevenci jeho vzniku.¹⁵

2.1.1 LEGISLATIVA OD 1.9.2015

Paragraf 16a zákona č. 82/2015Sb., (s účinností od 1.9.2015) je věnován poradenské pomoci školského poradenského zařízení. Upravuje poskytování poradenských služeb. Poskytnutí poradenské pomoci je na základě žádosti žáka, zákonného zástupce nebo na základě rozhodnutí orgánu veřejné moci. Škola, školské zařízení doporučí v zájmu dítěte zákonnému zástupci pomoc školského poradenského zařízení. Před přiznáním podpůrného opatření dítěti škola spolupracuje s poradenským zařízením, lékařem a v případě potřeby i s orgánem sociálně-právní ochrany dětí.

Zpráva a doporučení jsou výsledkem poradenské pomoci. Ve zprávě ŠPZ uvede podstatné skutečnosti pro doporučení podpůrných opatření. Doporučení obsahuje závěry vyšetření, podpůrná opatření dle zjištěných SVP a možností žáka a pravidla použití při vzdělávání žáka. Zprávu i doporučení poskytne ŠPZ tomu, komu je pomoc poradny poskytována. Školy nebo školská zařízení obdrží doporučení. Pokud žák nebo jeho zákonný zástupce pochybuje o tom, zda škola postupuje podle doporučení ŠPZ, může řediteli školy navrhnout projednání případu za přítomnosti zaměstnance ŠPZ.¹⁶ Zprávu a doporučení vydá poradenské pracoviště do 30 dní od ukončení vyšetření.

Doporučuje také úpravu IVP a činnost asistenta s ohledem na podpůrná opatření. Je zde uveden postup školy při poskytování podpůrných opatření prvního stupně. Je třeba vypracování pedagogické podpory žáka. Tento plán zahrnuje popis obtíží žáka i jeho speciální potřeby a stanovení cíle podpory, spolu se způsobem hodnocení podpory. S plánem podpory jsou seznámeni žák, jeho zákonní zástupci a všichni pedagogičtí pracovníci, kteří se podílí na jeho plnění.

Plán podpory se podle potřeb žáka aktualizuje. Nejpozději do 3 měsíců od zahájení podpory se provádí jeho vyhodnocování. Pokud podpora neplní stanovené cíle, doporučuje se pomoc poradenského zařízení. Ředitel školy zvolí pedagogického pracovníka odpovídajícího za spolupráci se ŠPZ .

¹⁵ VOKÁČ, Petr. Školský zákon: zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání. 5. přepracované vydání. Třinec: RESK, spol. s r.o., 2015. ISBN 978-80-87675-03-8.

¹⁶ Školský zákon ve znění zákona č. 82/2015 Sb.

2.2 HISTORIE PORADENSKÝCH ZAŘÍZENÍ

Poradenství v českých školách po první světové válce bylo považováno za méně významné a převážně bylo využíváno na volbu povolání.

Po druhé světové válce, se změnou ve společenském a politickém systému, se sociální a výchovné problémy nepředpokládaly. Druhá polovina padesátých let je však doba založení první české poradny (dětská psychologická poradna). Postupně se práce poraden zaměřila na problémovou mládež a výchovu k volbě povolání. Na školách poradci (vyškolení učitelé) fungovali jako pomoc při volbě povolání.

Požadavek na vybudování výchovného poradenství byl dán roku 1962. Poté byl ministerstvem školství a kultury zřízen na školách post výchovného poradce. Jeho úkolem bylo nejen poradenství pro volbu povolání, ale i práce s žáky talentovými a péče o žáky problémové.

Díky nařízení ministerstva školství se od roku 1967 zřizovala síť krajských pedagogicko-psychologických poraden. Jejich služby byly určené školským a mimoškolským výchovným institucím a rodinám. Koncept poraden upravila M. Klímová. Síť poraden byla v sedmdesátých a osmdesátých letech rozšířena do okresních měst. V tu dobu na učilištích a středních odborných školách byl důraz na roli výchovných poradců. Po roce 1990 nastal rozvoj soukromých poradenských služeb, které poskytují nestátní neziskové organizace. Většina z nich má své programy zaměřené na prevenci nežádoucího chování. Rok 1994 je ve znamení založení Institutu pedagogicko-psychologického poradenství, což vedlo ke změně koncepce poradenství. Poskytování poradenských služeb se rozšiřovalo, vznikala nová zařízení, jako jsou speciálně pedagogická centra a střediska výchovné péče. Snahou koncepce je rozšířit poradenské služby na školách, zejména o školní psychology a speciální pedagogy. Od té doby jsou datovány i různé projekty k podpoře poradenských služeb ve školství.¹⁷

2.3 ŠKOLNÍ PORADENSTVÍ

Ve školách poradenské služby zajišťuje výchovný poradce a školní metodik prevence. V některých školách je přítomen školní speciální pedagog nebo školní psycholog. Za poskytování jejich služeb je zodpovědný ředitel školy. Tyto služby jsou bezplatné, jejich zaměření je na primární prevenci patologických jevů a prevenci školní neúspěšnosti, informativní a poradenskou podporu při volbě dalšího vzdělávání,

¹⁷ KNOTOVÁ, Dana. Školní poradenství. Vyd. 1. Praha: Grada, 2014. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4502-2.

pracovního uplatnění, ale zároveň při integraci a inkluzi. Je nezanedbatelnou součástí výchovy a vzdělávání dětí ve školách. Výchovný poradce i školní metodik prevence, školní psycholog a speciální pedagog ve škole je vnímán jako odborník, který poskytne pomoc při vzdělávacích obtížích, zajistí péči dětem se SVP. Také podpoří spolupráci s prostředím, ze kterého děti pocházejí, zvládne řešení šikany a jiných nežádoucích jevů ve škole. Je zde nejen pro děti a jejich rodiče, ale i pro školu a učitele, kterým metodicky pomáhá a radí, jak zvládnout více či méně standardní situace ve škole. Aby mohl své povolání úspěšně vykonávat, neobejde se bez spolupráce s dalšími odborníky (školskými a jinými poradenskými zařízeními, orgány sociálně-právní ochrany dětí, neziskovými organizacemi a dalšími), ale ani bez znalosti právního rámce, který jeho práci upravuje a provádí. Právní předpisy přitom nemusí být jenom nepřítelem, který přikazuje a hrozí sankcí, ale i pomocníkem, průvodcem a rádcem, jak v konkrétním případě postupovat a jaké nástroje zvolit.

2.3.1 VÝCHOVNÝ PORADCE

Funkci výchovného poradce může vykonávat kterýkoli učitel školy. Kvalifikací je studium pro výchovné poradce (§ 8 vyhlášky č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků). Toto studium se uskutečňuje v rámci celoživotního vzdělávání na vysoké škole (délka nejméně 250 vyučovacích hodin). Ukončeno je obhajobou své závěrečné písemné práce a závěrečnou zkouškou. Po úspěšném složení získává absolvent osvědčení. Absolvování tohoto studia a výkon specializovaných metodických činností výchovného poradce je současně předpokladem pro zařazení do 13. platové třídy. Vzhledem k tomu, že vykonává i běžnou pedagogickou činnost, má snížený týdenní rozsah přímé pedagogické činnosti¹⁸. Práce výchovného poradce spočívá zejména v poradenské, metodické a informační činnosti. Kariérové poradenství znamená provádění šetření k volbě povolání, poskytuje rady s ohledem na očekávání i předpoklady žáka, zajišťuje návštěvy žáků v informačních poradenských střediscích, úřadech práce a poskytuje informace o možnostech individuálního využití těchto středisek. Další pracovní náplní poradce je spolupráce se školskými poradenskými zařízeními a středisky výchovné péče. U žáků jejichž vzdělávání a vývoj vyžaduje zvláštní pozornost, připravuje návrhy na další péči, pomáhá vyhledávat vhodné styly učení, zajišťuje odbornou intervenci u žáků se SVP. Dále

¹⁸ KNOTOVÁ, Dana. *Školní poradenství*. Praha: Grada, 2014. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4502-2.

pomáhá při odhalování nevhodného chování, šikany. Metodická činnost spočívá ve zprostředkování nových metod pedagogické diagnostiky a intervence. Zabezpečuje především administrativní a metodickou část při výchově a vzdělávání žáků se SVP. Zprostředkovává diagnostiku SVP a eviduje zprávy z vyšetření žáků se SVP. Pedagogickým pracovníkům poskytuje pomoc v otázkách integrace žáků se SVP, péče o žáky nadané, žáky s nepospěchem, tvorby a plnění IVP. Řeší problémy se školní docházkou (neomluvené hodiny, zvýšená omluvená absence) a závažné prohřešky proti školnímu řádu. Poskytuje informace žákům a jejich zákonným zástupcům ohledně činnosti školy, školských a dalších poradenských zařízení v regionu, o jejich zaměření a možnostech¹⁹.

2.3.2 ŠKOLNÍ PSYCHOLOG

Školní psycholog vykonává činnosti konzultační, poradenské, diagnostické, metodické a informační, pracuje se žáky, pedagogy i rodiči. Dokumentaci o svých činnostech vede v souladu s předpisy o ochraně osobních údajů a etickým kodexem školního psychologa. Školní psycholog spolupracuje se specializovanými školskými a dalšími poradenskými zařízeními, zejm. pedagogicko-psychologickými poradnami, dále se zařízeními a institucemi zdravotnickými a sociálními, se státními i nestátními organizacemi péče o děti a mládež apod.

Diagnostiku provádí například u zápisu do první třídy(posuzuje školní zralost) při výukových a výchovných problémech žáků a také u zjišťování klimatu ve třídě. Provádí depistáž nejen žáků se specifickými poruchami učení, ale i žáků mimořádně nadaných.

Konzultační, poradenské a intervenční činnosti spočívají v péči o integrované žáky, o žáky s osobními problémy, při krizové intervenci žáků, zákonných zástupců i pedagogických pracovníků. Podílí se na prevenci školního neúspěchu žáků (náprava, vedení, apod.) i kariérovém poradenství u žáků. Spolupracuje na utváření klimatu třídy.

Metodická pomoc pro třídní učitele a pracovní semináře pedagogů, plus koordinace poradenských služeb a spolupráce se ŠPZ, zdravotnickými a dalšími zařízeními je taktéž jeho pracovní náplní. Stejně tak participace na přípravě přijímacího řízení ke vzdělávání ve střední škole. (MŠMT: Věstník 2005, MŠMT: Vyhláška č. 72/2005 Sb.)

¹⁹ Knotová,2014

Kvalifikační standardy školního psychologa (stejně i dalších poradenských pracovníků školy) jsou specifikovány zákonem č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů.

Školní psycholog má pevně stanoveny konzultační hodiny pro žáky, rodiče a učitele. Ve svých konzultačních hodinách je dostupný v prostorách vyhrazených pro poskytování poradenských služeb. Denní doba poskytování poradenské služby se řídí charakterem této služby a potřebami žáků, rodičů a učitelů.

O poskytování poradenských služeb informuje ředitel školy ve svých výročních zprávách.

Informace a důvěrná data o žácích a jejich rodičích, která se školní psycholog (a další poradenští pracovníci školy) dozvědí v souvislosti s výkonem své poradenské činnosti, jsou ochraňovány v souladu se zákonem č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých předpisů.

2.3.3 SPECIÁLNÍ PEDAGOG

Standardními činnostmi školního speciálního pedagoga je vyhledávání žáků se SVP a jejich zařazení do speciálně pedagogické péče. Což zahrnuje shromažďování údajů o těchto žácích analýza získaných informací a jejich vyhodnocení, diagnóza hlavních problémů žáka, stanovení plánu podpory v rámci školy i mimo ni. Realizace podpory ve formě nápravné péče, vytváření IVP i průběžné hodnocení účinnosti navržených opatření. Samozřejmou součástí jeho práce je metodické vedení pedagogických pracovníků při vzdělávání žáků se SVP²⁰.

2.3.4 METODIK PREVENCE

Vzdělání pro tuto činnost je určeno studium k výkonu specializovaných činností podle § 9 vyhlášky č. 317/2005 Sb. Délka trvání studia i způsob jeho ukončení jsou stejné jako u výchovných poradců. Specializovanou činností je např. tvorba školních vzdělávacích programů či specializovaná činnost v oblasti prostorové orientace zrakově postižených.

Metodik prevence každý školní rok vypracovává minimální preventivní program (MPP). Obsahem tohoto plánu jsou kromě aktuální situace ve škole cíle a plán preventivních aktivit. Při plánování aktivit by se nemělo soustředit pouze na žáky, ale i na učitele a rodiče. Během školního roku se aktivity realizují. Často jde o akce ve spolupráci s Policií ČR a neziskovými organizacemi. Část preventivních informací žáci získávají již

²⁰ Mertin,2013

při výuce a tyto jsou v MPP také uvedeny. Pro učitele jsou zde například kurzy týkající se klimatu školy a třídy. Dobré vztahy s rodiči jsou pro klima také podstatné a proto jsou zváni na akce školy a forma předávání informací by v MPP měla být uvedena. Důležitou součástí je školní program proti šikanování, ten se zpracovává podle metodického pokynu č.j. MSMT-22294/2013-1. Na konci roku se MPP hodnotí.

I metodické vedení pedagogických pracovníků ohledně sociálně patologických jevů (vyhledávání problémových projevů chování, preventivní práce s třídními kolektivy apod.) je součástí jeho práce. Zároveň předává informace o problematice sociálně patologických jevů pedagogickým pracovníkům školy. Shromažďuje odborné zprávy a informace o žácích, kteří jsou v péči poradenského zařízení v rámci prevence sociálně patologických jevů. Spolupracuje s třídními učiteli při zachycování varovných signálů spojených s možností rozvoje sociálně patologických jevů u žáků a tříd²¹.

2.4 ŠKOLSKÁ PORADENSKÁ ZAŘÍZENÍ

Poradenská zařízení zřizují nejčastěji kraje, někdy jsou však zřizovány i soukromými fyzickými nebo právnickými osobami. Nemají stanoveny spádové obvody a proto děti a jejich zákonní zástupci mohou navštívit kterékoli poradenské zařízení. V případě nesouhlasu s vyjádřením zařízení, mohou požádat o odborný posudek i z jiného poradenského zařízení.

2.4.1 PEDAGOGICKO-PSYCHOLOGICKÉ PORADNY (PPP)

Poskytování služeb PPP je pro rodiče, pedagogy, žáky bezplatné. Za úplatu pouze v případě žádosti jiného objektu, například soudu. Hlavní náplň práce je diagnostika, poradenství, intervence, nápravná péče a prevence. Spolupracují na prevenci rizikového chování dětí a mládeže. Mohou organizovat volnočasové aktivity nebo intervenční programy pro školní třídy. Všechny její činnosti respektují ochranu práv uživatelů služeb (informovaný souhlas je podmínkou poskytnutí služby). Znamená to i to, že písemné zprávy a nálezy může škola, pedagog dostat pouze se souhlasem rodičů.

Popis standardních činností:

- Psychologická, speciálně pedagogická a sociální diagnostika školní zralosti, zjištění příčin poruch učení a chování a dalších problémů ve výchově a vzdělávání.
- Poskytuje rady zaměřené na rozvoj osobnosti, sebepoznávání a rozvoji sociální komunikace a prevenci negativních jevů v sociálním vývoji dítěte.

²¹ Mertin,2013

- Zpracovává posudky a odborné podklady pro rozhodnutí orgánů státní správy ve školství o přiřazování dětí do škol a školských zařízení.
- Poskytují konzultace, odborné informace pedagogickým pracovníkům.
- Poskytují další vzdělávání pedagogů v oblasti pedagogiky, psychologie a poradenství.
- Spolupracují s různými organizacemi při prevenci sociálně patologických jevů a závislostí.
- Poradenské služby psychologů a speciálních pedagogů.²²

2.4.2 SPECIÁLNĚ PEDAGOGICKÁ CENTRA (SPC)

Činnost zaměřena na klienty ve věku od tří do devatenácti let. Jedná se o klienty předškolního věku v péči rodičů, klienty integrované do škol a školských zařízení i klienty s těžkým a kombinovaným zdravotním postižením, kteří do škol docházet nemohou. Může být poskytována ambulantně nebo v prostředí, kde klient žije, ve škole, v níž je integrován.

Popis standartních činností:

- Depistáž klientů.
- Speciálně pedagogická, psychologická a sociální diagnostika.
- Poradenské, konzultační terapeutické a metodické činnosti klientům, rodičům i pedagogickým pracovníkům, stimulační a vzdělávací činnost.
- Participace při přípravě a zpracování Individuálního vzdělávacího plánu (IVP).
- Odborné podklady a posudky.
- Poradenství k volbě dalšího vzdělávání.
- Prevence sociálně patologických jevů.
- Tvorba, návrhy a nabídka speciálních pomůcek.

Dělení je podle druhu postižení na SPC:

- s vadami řeči,
- se zrakovým postižením,
- se sluchovým postižením,

²² Knotová 2013, s. 18

- s tělesným postižením,
- s mentálním postižením,
- s poruchami autistického spektra,
- pro osoby hluchoslepe a osoby s více vadami.²³

2.4.3 STŘEDISKA VÝCHOVNÉ PÉČE

Nepatří legislativně mezi školská poradenská zařízení, přesto je zde uvádím, protože svými službami, typem klientů a činnostmi mají k nim velmi blízko. Pracují na podkladě zákona 109/2002, školského zákona 561, vyhláška 458. Jejich klienty jsou děti s rizikem vzniku a vývoje poruch chování. Cílem práce je nabídnout dětem a mládeži (klientům) okamžitou pomoc, radu nebo péči při zachycení prvních signálů výchovných problémů, předcházet vážnějším výchovným poruchám, odstraňovat či zmírňovat vzniklé poruchy chování, rozvoj spolupráce s rodinou, přispívání k podpoře nebo obnově její funkce a k ochraně práv dítěte, všestranně preventivně pečovat o děti a mládež s negativními jevy pokud nejsou důvody pro nařízenou ústavní výchovu. Zabezpečují úkoly vyplývající z pokynů ministerstva školství k prevenci zneužívání návykových látek ve školách a školských zařízeních.

Činnost střediska výchovné péče zajišťují ambulantně, stacionárně nebo internátně (příčemž tato doba je maximálně dvouměsíční). Pobyt zde je dobrovolný. Ambulantní péče se zabývá především diagnostikou poruch chování a sociálního vývoje. Podle diagnózy pak poskytují intervenci jednorázovou, krátkodobou nebo dlouhodobou formou individuální, skupinové nebo i rodinné terapeutické činnosti. Vypracovávají individuální program pomoci pro každého klienta a napomáhají při jeho naplňování. Vypracovávají a realizují cílené speciálně pedagogické a terapeutické programy pro jednotlivé skupiny klientů. Na podnět jednotlivých škol vypracovávají a realizují cílené speciálně pedagogické a terapeutické programy pro třídní kolektivy k řešení a eliminaci šikany, školního násilí, zneužívání návykových látek apod. Zprostředkovávají klientům kontakty do jiných typů zařízení dle povahy jejich problému. Uskutečňují metodické schůzky a porady s pedagogickými pracovníky škol, školními psychology a školními metodiky prevence.

Internátní oddělení vytváří podmínky pro navázání kontaktu s rodinou či zákonnými zástupci klienta a společně řeší problém klienta v souladu s individuálním

²³ Knotová2013,s.19

programem pomoci a ve spolupráci se zainteresovanými institucemi. Do internátní péče nejsou přijímáni klienti v akutním stadiu onemocnění, intoxikovaní, bacilonosiči a klienti v karanténním opatření. Podmínkou přijetí do pobytového programu je předchozí ambulantní spolupráce a zpracování základního individuálního programu pomoci. Internátní oddělení je zaměřeno na práci s dětmi a dospívajícími, u kterých převažují výchovné problémy. Pobyt a účast na programu klienta je v internátním oddělení dobrovolný a to na základě smluvního vztahu mezi střediskem, klientem a jeho zákonnými zástupci (osobami zodpovědnými za jeho výchovu). Délka pobytového programu je zpravidla 6 - 8 týdnů. Internátní oddělení mají svoje programy, které se v různých zařízeních liší (zejména v oblasti využívání režimových prvků, systému hodnocení, zaměření obsahu pobytu apod.). Nejvíce se zpravidla podobají komunitnímu terapeutickému systému. Během pobytu dítěte v internátním oddělení není přerušena jeho školní docházka. Důležitou podmínkou pobytu zájem a udržení spolupráce členů rodiny dítěte.

Stacionární oddělení je specifickou formou denní péče. Jedná se o skupinový program, který poskytuje klientům v mimoškolní době denní odbornou a terapeutickou péči (nejdéle však do 19,00 hod.). Klienti se po ukončení odpoledního programu vrací domů a jsou zařazeni do následné ambulantní péče.

2.4.4 INSTITUT PEDAGOGICKO PSYCHOLOGICKÉHO PORADENSTVÍ (IPPP)

Soustřeďuje a zpracovává informace o službách pedagogicko-psychologického, speciálně pedagogického, výchovného a kariérového poradenství ve školství; provádí analýzy a průzkumy související s poskytováním poradenských služeb a s pedagogicko-psychologickými aspekty vzdělávání; vytváří koncepce vyplývající z potřeb MŠMT v oblasti poradenských služeb; organizuje aktivity dalšího vzdělávání odborných pracovníků poskytujících služby poradenství ve školství; zabezpečuje přenos odborných informací z oblasti poradenství ve školství; připravuje a vydává metodické publikace a informační materiály z oblasti poradenství ve školství²⁴.

²⁴ Knotová, 2014

3 SPOLUPRÁCE ŠKOL A PORADENSKÝCH ZAŘÍZENÍ

3.1.1 PŘIJETÍ KE VZDĚLÁVÁNÍ

„*Na dobrém počátku všechno záleží.*“ To jsou slova Komenského, která lze použít i při nástupu dítěte do školy.

Nástupu do školy však předchází zápis do školy. Zápis je pro dítě vstupní branou do školy. Jde o seznámení dítěte a jeho zákonných zástupců s prostředím školy a pedagogy, ale splnění legislativního úkonu a především jde o diagnostiku dítěte. Zákonní zástupci jsou následně informováni o očekávaných znalostech a dovednostech dítěte. Posuzována je úroveň kresby, řeč (jak výslovnost, tak slovní zásoba) sluchové vnímání, zrakové vnímání, matematické představy, prostorová orientace i sociální dovednosti.²⁵ Zápis umožňuje pedagogům vysvětlit v čem je dítě nevyzrálé a navrhnout možná řešení. Tím může být doporučení literatury k procvičování dovedností, návštěva PPP, logopeda a přípravnou třídu a podobně. Můžeme na něj také pohlížet jako na preventivní krok z hlediska obtíží v učení a chování. Nedaří-li se dítěti při zápise, mohou pedagogové doporučit odklad školní docházky, k němuž je nutné doporučení lékaře a posouzení školského poradenského zařízení. Pokud je dítě už v péči školského poradenského zařízení, doporučení ke vzdělávání dostane od něj. V doporučení je uveden typ školy, rozsah péče a také doporučení ke vzdělávání.

3.1.2 ODKLAD ŠKOLNÍ DOCHÁZKY

Děti stejného věku se nerovnoměrně vyvíjí. Navštěvují-li pravidelně mateřskou školu, měly by být na postup dle rámcového vzdělávacího programu připravovány. Při nezdaru jsou zákonní zástupci od učitelek informováni. Každé oslabení zdravotního stavu, odchylka v tělesném, smyslovém nebo i psychickém vývoji se může stát handicapem, který dítěti komplikuje držení kroku s nároky vyučovacího procesu. Zákonní zástupci se na poradenská pracoviště obracejí, aby odborným nálezem podpořila žádost o odklad nebo pomohla v rozhodnutí, zda žádost podávat. Nejde jen o pohovor s rodiči, ale i o pozorování dítěte jak při vyšetřování, tak i v celkových souvislostech. Součástí vyšetření je kresba, rozhovor s dítětem, diagnostika zrakového a sluchového vnímání, vyšetření laterality. Po posouzení zralosti psychické zralosti, což je zralost poznávacích a rozumových funkcí a schopností, pracovní vyspělosti a citově emoční vyspělosti jsou doporučována opatření.

²⁵ BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a Vlasta ŠMARDOVÁ. Školní zralost: co by mělo umět dítě před vstupem do školy. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2010. Moderní metodika pro rodiče a učitele. ISBN 978-80-251-2569-4.

- V řadě pedagogicko-psychologických poraden a na dalších pracovištích mají vypracované komplexní programy zaměřené na rozvoj pro školu významných funkcí a schopností. Děti s rodiči pravidelně docházejí k nápravným a rozvíjejícím cvičením. Tato cvičení jsou prováděna individuálně či ve skupinách formou hry.
- Odklad školní docházky mohou zákonní zástupci požádat ředitele školy, není-li dítě přiměřeně tělesně nebo duševně vyspělé. Odklad školní docházky mává smysl, když se pro dítě podaří vypracovat a uskutečňovat zaměřený výchovný, případně terapeutický program a péči s ohledem na jeho slabiny a problémy.
- Přípravná třída se většinou využívá pro děti se sociokulturním znevýhodněním. Cílem je systematická příprava dětí k bezproblémovému začlenění do vzdělávacího procesu. Základem jsou převážně hry a to jak didaktické, konstruktivní nebo i soutěživé, rozhovor, vycházky a činnosti výtvarné, pohybové i hudební. Řídí se rámcovým vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání. Zřizuje se při MŠ i ZŠ. Počet dětí je omezen mezi 10-15, týdně se počítá se 20 vyučovacími hodinami. Děti se neklasifikují a rok v přípravné třídě se nezapočítává do školní docházky. Na konci roku by měli být žáci schopni udržet pozornost 20 minut. Děti navštěvující přípravnou třídu při ZŠ mají nárok na zařazení do školní družiny nebo klubu.²⁶

3.1.3 INTEGRACE ŽÁKA SE SVP

Dříve byla tendence „problémové žáky“ segregovat. Proto se vzdělávali v tzv. zvláštních školách. Jde o školy, ve kterém se vzdělávali podle RVP upraveného pro zvláštní vzdělávání. Nyní se po přijetí do školy žák se speciálními vzdělávacími potřebami vzdělává, pokud to jeho zdravotní stav, respektive je-li to vzhledem k jeho zdravotnímu stavu vhodné, ve škole samostatně zřízené pro žáky se zdravotním postižením. Upřednostňuje se však umístění do běžné školy. Žák se SVP se tedy mohou vzdělávat:

1. Formou individuální integrace, tj. v běžné škole nebo v případech hodných zvláštního zřetele ve škole zřízené pro žáky s jiným druhem postižení (např. žák hluchoslepý je vzděláván ve škole pro žáky se zrakovým postižením).
2. Formou skupinové integrace, tj. ve třídě zřízené pro žáky se SVP, která je zřízena v běžné škole nebo ve škole samostatně zřízené pro žáky s postižením. Žáci mohou být z různých ročníků a společně se vyučovat jen některé předměty.

²⁶ *Národní ústav pro vzdělávání* [online]. 2016 [cit. 2016-06-25]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/>.

3. Ve škole zřízené pro žáky se zdravotním postižením (školy pro sluchově, zrakově postižené žáky).
4. Kombinací uvedených možností.

3.1.4 INKLUZE

V překladu slovo „inclusion“ znamená zahrnutí. Nejedná se jen o rozšířenou integraci, je to koncept, při kterém se ve třídách hlavního vzdělávacího proudu vzdělávají všechny děti bez ohledu na postižení. Třídní učitel se podílí na sestavení individuálního vzdělávacího programu, hodnotí jej, ale i iniciuje a realizuje setkávání aktérů inkluzivního vzdělávání. V tomto případě se nejedná jen o žáky samotné, ale i jejich zákonné zástupce a učitele, případně jiné pedagogické pracovníky²⁷.

Proces výuky žáka se SVP závisí na podmínkách školy a individualitě žáka. Kvalita inkluzivních podmínek se může hodnotit podle toho, zda škola dává žákům dostatečnou příležitost pro naplnění jejich vzdělávacích potřeb. Kurikulum nám určuje cíle vzdělávání a individualita žáka zase cestu, jak k vytyčeným cílům dojít²⁸.

3.1.5 PEDAGOGICKÁ DIAGNOSTIKA

Nástupem do školy se škola stává ústředním bodem, kolem kterého se organizuje každodennost dítěte. Přichází s novými formami chování, vyžaduje plnění povinností, pracovní výkon, vynucuje si nový typ konformity = během MŠ pracovat **můžeš, ale nemusíš** a na ZŠ **musíš**.²⁹

Při adaptaci na roli žáka se může projevit nezralost. Dítě může být nepřipravené na systematickou školní práci, příliš infantilní a s obtížemi zvládá nároky spojené s edukačním prostředím. Takový problém mohou mít děti, které mají jen malou zkušenost s předškolním zařízením. Tyto děti se těžko orientují v řádu, načasování, odbíhají z lavice, nerozumí omezením. To může mít dopad i na vztahy dítěte s ostatními spolužáky a jeho pozici ve třídě. Adaptační problémy u naprosté většiny dětí brzy odezní, v nové sociální situaci se zorientují. Jen ve výjimečných případech, po nezbytné konzultaci a vyšetření poradenským psychologem, lze uvažovat o dodatečném odkladu školní docházky. Na prvním stupni ZŠ jsou poměrně časté projevy problémového chování a pozornosti. Dále se mohou začít projevovat jiné specifické vývojové poruchy učení. Při výukových

²⁷ Lechta, 2010

²⁸ Vojtová, 2010

²⁹ VALENTOVÁ, Lidmila. Školní poradenství I. Vyd. 1. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2013. ISBN 978-80-7290-710-6.

problémech zákonným zástupcům doporučujeme vyšetření v PPP. Těžkosti v učení mohou souviset s problematickým vztahem s učitelem, nevyhovujícími podmínkami na straně školy, pomalejší adaptací, zdravotním oslabením dítěte, podprůměrnými rozumovými schopnostmi, osobnostními zvláštnostmi, jednostranným nadáním nebo rozvíjejícími se poruchami učení. PPP stanoví diagnózu a zároveň doporučí nejvhodnější intervenční postup. Zpráva z vyšetření je většinou zasílána rodičům poštou domů, případně si ji rodiče mohou vyzvednout osobně. Rodiče by ji měli co nejdříve předat škole – třídnímu učiteli, výchovnému poradci nebo školnímu psychologovi. Pokud se jedná o první vyšetření v poradně, škola iniciuje konzultaci, které se účastní rodič, třídní učitel a školní psycholog nebo speciální pedagog. Na ní se proberou závěry z vyšetření, vysvětlí se způsob práce s dítětem ve škole (např. návštěva DYS-klubu) i doma a dohodne se spolupráce rodiny a školy. Škola se řídí poradenskými doporučeními, u některých žáků se SVP je povinná vytvořit individuální vzdělávací program.

Nejočekávanější (a nejpříjemnější) diagnózu v současné době představuje specifická porucha učení. Vzhledem k tomu, že SPUCH patří mezi zdravotní postižení znamená to, že za určitých podmínek i dílčí přínos finančních prostředků. Méně přijatelnou diagnózou pro rodiče je mentální retardace, málo podnětné rodinné prostředí nebo nedostatečná péče rodiny.

Učitelé zase neradi slyší, že problémy vznikly působením školy vzhledem k vysokému počtu dětí ve třídě, nižší erudovaností učitele nebo nedostatečným zvládnutím metodických postupů.

Během vzdělávání je tedy důležitá pedagogická diagnóza. Úkolem pedagoga je neustálé zjišťování, posuzování a hodnocení vnitřních a vnějších podmínek nejen průběhu, ale i výsledků vzdělávacího procesu. Metody pedagogické diagnostiky jsou pozorování, rozhovor, dotazník, test, zkouška, anamnéza a rozbor prací žáka³⁰. Pedagog by se během pedagogické diagnostiky zabývat i širšími kontexty. Zhodnotit by se měly jeho reálné možnosti. Zájmu se nevyhne domácí prostředí, role ve třídě.

Rodina plní několik funkcí. Problémy se vzděláváním žáka mohou souviset s krizí v rodině. Svůj vliv však má i styl výchovy. Výchova může být ochranná, autoritářská, extrémně volná a demokratická. Rodina s postiženým dítětem k výchově může přistupovat k výchově přístupem protekcionistickým, perfekcionistickým, realistickým. Vše se odráží na osobnosti dítěte a je třeba při diagnostice přihlídnout

³⁰ *Pedagogická diagnostika* [online]. Úvod do pedagogické diagnostiky, 2016 [cit. 2016-06-25]. Dostupné z: http://www.ped.muni.cz/wtech/elearning/pedag_diagnostika.pdf

Při pedagogické diagnostice hrozí riziko subjektivních soudů jako je Golem-efekt či Pygmalion-efekt. Cílem pedagogické diagnostiky je prognóza a na jejím základě navržení pedagogických opatření³¹.

3.1.6 INDIVIDUÁLNÍ VZDĚLÁVACÍ PLÁN

Individuální vzdělávací plán (IVP) je závazný pracovní dokument, který slouží všem, kteří se podílí na výchově a vzdělávání žáka, pro kterého je určen. Vzniká spoluprací učitele, vedení školy, reedukačního pracovníka, poradenského pracovníka, žáka a jeho zákonných zástupců. Pro učitele, žáka a jeho zákonné zástupce bývá přínosem. Žákovi je díky němu umožněno pracovat podle schopností a také vlastním tempem bez ohledu na učební osnovy. Také je znamením toho, že je učitel ochoten žákovi pomoci. Učitel umožňuje pracovat s žákem na jeho úrovni bez ohledu na požadavky učebních osnov. Je vodítkem pro individuální vyučování a hodnocení. Rodiče se podílí na jeho přípravě, a proto jsou seznámeni se stávající situací a perspektivou dítěte. Zavazuje je ke spolupráci a zodpovědnosti za výsledky svého dítěte.³²

Co je tedy obsahem IVP?

- Jedna část je zaměřena na obsah, metody, postupy vzdělávání a cíle a druhá část se zabývá specifickými obtížemi, snahou omezit příznaky, eliminací problémů a vyzdvižením pozitivních oblastí vývoje dítěte.
- Je tvořen na základě diagnózy z odborného pracoviště a jeho doporučení. Například tolerovat pomalejší pracovní tempo, umožnit dost času na kontrolu práce a podobně. Dále se opírá o pedagogickou diagnózu učitele a také respektuje závěry z rozhovoru se zákonnými zástupci. Tvoří se pro předměty, ve kterých se postižení nejvíce projevuje. U dětí, které mají potíže se čtením, se týká především českého jazyka a jazyka cizího. Doporučení pomoci s textem se může uvést i u ostatních předmětů.
- Cíle IVP můžeme dělit na krátkodobé, dlouhodobé a vzdálené. Krátkodobými pojmy rozumíme to, co by měl v nejbližší době zvládnout a jak ho jako učitel budu aktivizovat. Třeba vyvození slov příbuzných. Součástí by mělo být i zvládnutí kompetencí, které žákovi dovolí samostatnou práci, kontrolu atd. Za dlouhodobý cíl považujeme učivo, které pokládáme za důležité, aby žák zvládl během současného

³¹ VALIŠOVÁ, Alena, Hana KASÍKOVÁ a Miroslav BUREŠ. *Pedagogika pro učitele. 2., rozš. a aktualiz.* vyd. Praha: Grada, 2011. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3357-9.

³² ZELINKOVÁ, Olga. *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program: [nástroje pro prevenci, nápravu a integraci]*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2001. Pedagogická praxe. ISBN 80-7178-544-X.

ročníku. Učitelé dává možnost úpravy učebních osnov pro žáka. Vzdáleným cílem žáka na 1. stupni ZŠ je přechod na stupeň druhý. Pro učitele to znamená, že tento žák by měl při přechodu na další stupeň splňovat profil absolventa prvního stupně.

3.1.7 ASISTENT PEDAGOGA

Poradenské zařízení může doporučit ke vzdělávání žáka se SVP i práci asistenta pedagoga. Legislativně podle zákona č.563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a změně některých zákonů, hlava II., díl II., §20 odbornou kvalifikaci asistent pedagoga získává:

- a) vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném studijním programu v oblasti pedagogických věd,
- b) vyšším odborným vzděláním získaným studiem v akreditovaném vzdělávacím programu vyšší odborné školy v oboru vzdělání zaměřeném na přípravu v oblasti pedagogických asistentů nebo sociální pedagogiku,
- c) středním vzděláním s maturitní zkouškou získaným ukončením vzdělávacího programu středního vzdělávání v oboru vzdělávání zaměřeném na přípravu pedagogických asistentů,
- d) středním vzděláním s výučním listem získaným ukončením vzdělávacího programu středního vzdělávání a studiem pedagogiky, nebo
- e) základním vzděláním a absolvováním akreditovaného vzdělávacího programu pro asistenty pedagoga uskutečňovaného zařízením pro další vzdělávání pedagogických pracovníků.

Vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami specifikuje hlavní činnosti asistenta pedagoga:

- pomoc žákům při přizpůsobení se školnímu prostředí,
- pomoc pedagogickým pracovníkům školy při výchovné a vzdělávací činnosti,
- pomoc při komunikaci se žáky,
- pomoc při spolupráci se zákonnými zástupci žáků a komunitou, ze které žák pochází.

Asistent pedagoga není osobní asistent. Liší zejména tím, že osobní asistent není zaměstnancem školy (obvykle je zaměstnáván neziskovou organizací nebo rodiči žáka se zdravotním postižením) a jeho úkolem je pracovat výhradně s konkrétním žákem, ke kterému je přidělen. Naproti tomu asistent pedagoga je sice přidělován do tříd, ve kterých jsou vzděláváni žáci se speciálními vzdělávacími potřebami, jeho úkolem ale není „pouhá“ práce s konkrétním žákem nebo konkrétní skupinou žáků; **asistent pedagoga má asistovat učitelům v širším spektru jeho činností** (čímž umožňuje učitelům, aby i on sám věnoval více času a pozornosti podpoře žáků s postižením/znevýhodněním). Asistent se samozřejmě při své práci řídí pokyny poradenského zařízení a domlouvá se s učitelem provádějícím reedukaci. Společně tvoří i IVP. Ředitel školy, ve které je asistent zaměstnán, rozhoduje, jaký bude podíl přímé pedagogické činnosti (bezprostřední práce s žáky, eventuálně s jejich zákonnými zástupci) a nepřímé pedagogické činnosti (konzultace s učiteli, příprava na výuku apod.).

Je zaměstnancem školy a působí ve třídě, v níž je začleněn žák (nebo žáci) se speciálními vzdělávacími potřebami. V systému inkluzivního vzdělávání tvoří asistent pedagoga nedílnou součást výchovně-vzdělávacího procesu. Komunikuje se žákem, učitelem, vedením školy, ostatními pedagogickými i nepedagogickými pracovníky, poradenským zařízením a v neposlední řadě s rodinou či komunitou žáka.

Asistent pedagoga pracuje pod vedením učitele. Náplň práce mu stanovuje ředitel školy na základě potřeb konkrétního žáka či žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Doporučení ke zřízení funkce asistenta pedagoga vydává pedagogicko-psychologická poradna nebo speciálně pedagogické centrum.

Asistent pedagoga působí již v předškolním zařízení, kde přispívá k rozvoji osobnosti dítěte, podílí se na osvojování základních pravidel chování, na přípravě dítěte se speciálními vzdělávacími potřebami na vstup do základního vzdělávání, dále pak působí v základním vzdělávání a středním vzdělávání. Asistent pedagoga nepracuje pouze se žákem se speciálními vzdělávacími potřebami, ale je vedle učitele dalším pedagogickým pracovníkem, který pomáhá zajišťovat plynulý chod výuky, spolupracuje s učitelem a po domluvě s ním věnuje pozornost podle potřeby také ostatním žákům ve třídě. Asistent pedagoga by měl u žáka se speciálními vzdělávacími potřebami pod dohledem učitele vést záznamník, do něhož vpisuje společně s rodiči informace, které si chtějí navzájem sdělit. Jedná se zejména o aktuální postřehy o dítěti z průběhu školního dne, k nimž mají rodiče možnost zpětně se vyjádřit. Má ucelenější charakter než neformální zprávy v deníčku.

Podpůrná opatření

Školské poradenské zařízení dle zákona 82/2015 Sb.:

- Identifikuje speciální vzdělávací potřeby žáka.
- Navrhuje podpůrná opatření ve 2. až 5. stupni podpory (podle závažnosti jejich dopadů do vzdělávání).
- Spolupracuje se školou (metodicky vede) při jejich realizaci.
- Vyhodnocuje efektivitu navržených a poskytovaných PO.

Obecně platí, že ŠPZ navrhuje podpůrná opatření vyššího stupně tam, kde je neefektivní využívat podpůrná opatření nižšího stupně.

Škole vzdělávající žáka, který má přiznána podpůrná opatření 2.–5. stupně, náleží finanční zvýhodnění. Tato částka je závislá na finančním vyjádření náročnosti vzdělávání každého konkrétního žáka. Zde uvádíme stručný výčet možných problémů ve vzdělávání žáka v různých stupních podpory:

2. STUPEŇ PODPORY:

Selhávání žáka z důvodu

- oslabení kognitivního výkonu (žáci s „hraniční“ inteligencí)
- oslabení sluchových a zrakových funkcí
- onemocnění (včetně psychického), které nemá závažnější dopady do vzdělávání
- nedostatečné znalosti vyučovacího jazyka
- oslabení dorozumívacích dovedností

3. STUPEŇ PODPORY:

Selhávání žáka z důvodu

- lehkého mentálního postižení
- zrakového či sluchového postižení (slabozrakost, nedoslýchavost), NKS
- tělesného postižení či onemocnění (včetně psychického) se závažnějšími dopady do vzdělávání

- neznalosti vyučovacího jazyka
- syndromu CAN (týrané, zanedbávané a zneužívané dítě)

4. STUPEŇ PODPORY:

Selhávání žáka z důvodu

- středně těžkého či těžkého mentálního postižení
- těžkého zrakového či těžkého sluchového postižení (nevidomost, hluchota)
- závažného tělesného postižení či onemocnění
- poruchy autistického spektra
- neschopnosti komunikovat prostřednictvím mluveného či psaného slova

5. STUPEŇ PODPORY:

Selhávání žáka z důvodu

- hluboké mentální retardace
- kombinace těžkého zdravotního postižení

Požadavek na stanovení SVP (a přiznání PO) může vůči ŠPZ vznést rodič, zletilý žák (i na doporučení školy) a v nutných případech například i orgán sociálně-právní ochrany dítěte.

ŠPZ provede vyšetření SVP. Jeho výsledkem jsou zejména dva dokumenty:

- a. zpráva z vyšetření,
- b. doporučení (ke vzdělávání).

Na rozdíl od současné situace bude ŠPZ zasílat automaticky doporučení i škole, která žáka vzdělává. Zpráva je určena rodičům a ti ji mohou (ale nemusí) odevzdat i škole. Doporučení obsahuje stručný popis příčin obtíží žáka a především vhodná doporučení k úpravě vzdělávání žáka – tj. doporučení vhodných podpůrných opatření. Není vyloučeno, že žákovi budou doporučena PO i z více stupňů.³³

³³ *Podpůrná opatření ve vzdělávání* [online]. Systémová podpora inkluzivního vzdělávání v ČR, 2016 [cit. 2016-06-25]. Dostupné z: <http://inkluze.upol.cz/ebooks/po-ve-vyuce/po-ve-vyuce.pdf>.

4 VÝZKUMNÁ ČÁST

4.1 DRUH A ÚČEL VÝZKUMU

Při strategii výzkumu se autorka inspirovala Hendlem (2005): „*Na začátku identifikujeme téma a problém, vymezujeme účel výzkumu a určujeme výzkumné otázky. Dále volíme metodologii a navrhujeme výzkumný plán, sbíráme a analyzujeme data, docházíme k závěrům a doporučením.*“ (Hendl, 2005, s. 40)

Během vzdělávání žáků se SVP a jejich zařazení do běžných je potřeba dobré spolupráce škol a poradenských zařízení. V pedagogické praxi závěry výzkumu by mohly být přínosem.

4.2 CÍL VÝZKUMU

Hlavním výzkumným cílem je zmapovat problémy spolupráci škol a poradenských zařízení. Mezi dílčí cíle patří zjistit - příčiny problémů
možnost jejich eliminace

4.3 METODOLOGIE VÝZKUMU

Výzkum je kvalitativní, informace jsem získávala pomocí následujících metod.

- Analýza
- Dotazník
- Rozhovor

4.3.1 ANALÝZA

Analýza dokumentů je metoda sběru dat, která představuje vyhledávání vhodných dokumentů, z nichž chceme získat informace o daném jevu. Vyhledané dokumenty jsou dále podrobeny obsahové analýze, jež zahrnuje jak kvantitativní, tak kvalitativní analýzu dat.³⁴

Výhody metody jsou jednoduchost, systematičnost, univerzalita (lze ji uplatnit na prakticky jakýkoli soubor textových dat). Je možnost ji využívat zejména tam, kde není účinné uplatňovat jiné metody zkoumání.

Nevýhodou bývají nesprávně provedené interpretace získaných informací.

³⁴ CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1369-4.

4.3.2 DOTAZNÍK

Dotazník je písemný způsob zadávání otázek a získávání písemných odpovědí. Jde o frekventovanou metodu výzkumu. V dotazníkovém šetření byly použity položky uzavřené s volbou předem připravených odpovědí i položky otevřené. Výhodou uzavřených položek je zjednodušení vyhodnocení. Nevýhodou je fakt, že odpovědi jsou do předem připravených vtěsněny. Otevřené položky žádné připravené odpovědi nenavrhují, nevedou tedy k usměrňování dotazovaných. Otevřené odpovědi mohou být ve velkém nepřehledném počtu. Při sestavování dotazníku je nutné zvolit vhodnou formulaci s ohledem na cíl výzkumu.

4.3.3 ROZHOVOR

Kvalitativní výzkum lze provádět kladením otázek a následným zaznamenáváním odpovědí. Předem je potřeba zvážit délku rozhovoru, obsah otázek, jejich formu a pořadí.

4.4 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO VZORKU

Práce je zaměřena na Karlovarský kraj. Osloveni byli výchovní poradci běžných škol, vybraná poradenská zařízení a k analýze žáků vybráni žáci s různými vzdělávacími potřebami. Jsou to žáci s poruchou chování, mentálním postižením a poruchou komunikačních schopností a tedy i v péči jiných poradenských zařízení.

Školský portál Karlovarského kraje – seznam škol³⁵

Základní škola	109
Základní škola speciální	24
Základní škola praktická	3
Gymnázia	10
Střední odborné školy a učiliště	32
Středisko praktického vyučování	2

³⁵ <http://www.kvkskoly.cz/rodicazak/Stranky/seznam-skol.aspx?ts=Z%c3%a1kladn%c3%ad+%c5%a1kola> (7.3.2016 v 4.38 h)

Vyšší odborné školy	2
---------------------	---

Tab č. 2

4.5 VLASTNÍ VÝZKUM

Žáky jsem vybírala záměrně. Soustředila jsem se, aby byli s jiným postižením a v péči jiných poradenských zařízení.

4.5.1 ANALÝZA ŽÁKŮ

1. Žák Terežka H.

Navštěvuje první třídu ZŠ po odkladu školní docházky. Již v září byl v této třídě na základě žádosti zkušené p. učitelky udělán screening pro větší nakupení dětí s nezvládnutými výstupy předškolního vzdělávání. Pracovnice PPP se zúčastnila následně hodiny matematiky a následně se setkala s vytipovanými dětmi. Doporučení celkově pro třídu zní:

- prodloužení přípravného období,
- na předměty rozdělit třídu do výkonnostních skupin,
- naučit třídu aktivity pracující s pozorností,

- práce s klimatem třídy (nyní jsou žáci nastaveni na kritiku a kontrolu ostatních).

Práce s vytipovanými dětmi

Tereзка byla mezi nimi, paní učitelka hlásí podezření na pomalejší osvojování nových informací a obtíže v chápání instrukcí a pokynů. Tereзка je již po odkladu školní docházky. Prodloužení předškolní přípravy ji moc nepomohlo. Snad je trochu lepší v komunikaci, už se tolik nebojí mluvit s cizími. Manipulace s předměty, stříhání i slepování samostatně nezvládá. Navíc dvakrát ve třídě vykonala potřebu. Po samostatném odchodu ze školní družiny se je často viděna, jak chodí bezcílně ulicemi i po páté hodině odpoledne s aktovkou na zádech. Poradenská pracovnice při pozorování zjistila, že Tereзка je aktivní a snaživá, leč instrukcím nerozumí, potřebuje vše ukázat na konkrétním příkladu. Při práci s více instrukcemi se ztrácí. Celkově vyžaduje velkou pomoc. Orientační vyšetření ukázalo sníženou koncentraci, vyšší unavitelnost, nižší slovní zásobu, nižší kvality grafomotoriky, špatný úchop tužky, chybování v rozlišování zrcadlových tvarů. Sluchovou syntézu zvládá s dopomocí, pravolevou orientaci nezvládá, početní představy ji také dělají potíže (rozpozná množství do 2). Celkově má známky pomalejšího vývoje. Škole je doporučeno prodloužit Terežčino přípravné období a docvičení pracovních návyků a percepce. Rodičům se doporučuje vyšetření v poradně.

Matka navštívila SPC v Karlových Varech koncem října z důvodu narušené komunikační schopnosti. Závěr z vyšetření je opožděný vývoj řeči, dyslalie. Tereзка je žákyně se zdravotním znevýhodněním, doporučení IVP a logopedická péče v rámci školy.

V listopadu byla Tereзка komplexně vyšetřena v PPP, včetně zhodnocení rozumového vývoje. Konstatováno bylo nadále špatné držení psacího náčiní, komunikace jednoslovná, pochopení informací je pomalejší, někdy není jasné, zda činnost chápe nebo se stydí předvést požadovaný úkon. Při opisování nesmyslného textu je úspěšná. Pozornost rozptýlená méně vnímá detaily. Intelekt je dnes hraniční.

Doporučená vyrovnávací opatření ve škole:

- poskytnutí zvýšené individuální podpory,
- zajištění přístupu k poradenským službám školy a školských poradenských zařízení,
- vypracování individuálního vzdělávacího plánu,
- asistent pedagoga nedoporučen,

- zařazení do hodin nápravné péče- 1 hodina cíleně na početní představy a rozvoj řeči.
- doporučené pomůcky: názorný materiál do matematiky.

Metody a konkrétní postupy:

- zpomalit tempo výuky matematiky a českého jazyka,
- v matematice klasická výuka matematiky, více názornosti méně logiky,
- český jazyk -povolit tabulku s přehledem písmen,
- komunikovat jednodušeji, v kratších větách,
- usměřňovat pozornost,
- k probranému učivu se vracet častěji,
- slovní hodnocení.

Paní učitelka předpokládala vzhledem k většímu počtu dětí s problémy doporučení asistenta pedagoga, který by jí podstatně usnadnil práci. Kvůli lepšímu klimatu třídy dělá sice každý týden komunitní kroužek, ve kterém děti říkají, co dělaly o víkendu, ale žádnou jinou aktivitu už ne. Ve třídě je důležitý neustálý dohled, učitelka doporučení kolegů nepřijímá. Logopedickou péči Tereзка zatím také nemá, nejbližší logoped další klienty zatím nepřijímá. Matka je samoživitelka, odmítá dojíždění někam dál. Nápravnou péči ve škole dostává snad jen ve škole během vyučování.

Hodnocení spolupráce s PPP

Odezva na žádost o screening byla rychlá, poradenská pracovnice se dostavila tři dny od doručení žádosti o screening. Doporučení ohledně prodloužení přípravné fáze je srozumitelné. Rozdělení při vyučování předmětů do výkonnostních skupin je pochopitelné. Používání her na rozvoj pozornosti v první třídě je nezbytné i bez doporučení poradenským zařízením. Návrh na práci s kolektivem by bylo lepší více konkretizovat.

Tereзка jako klient s hraničním IQ potřebuje stálou pomoc. K doporučení v matematice se staví p. učitelka odmítavě. Vyučuje matematiku Hejného metodou, která je názornější (v první třídě) více než klasická. Snížit tempo výuky znamená více samostatné práce pro Terezku. Metoda slovního hodnocení práce je vhodná.

2. Ondřej

Žák je od čtyř let v péči dětské psycholožky a v logopedické péči se zaměřením na rozvoj řeči s diagnózou vývojová dysfázie. Ondřejovi zákonní zástupci s ním navštívili SPC v červnu před nástupem do školy z důvodu zjištění vzdělávacích předpokladů. Pomocí Testu rizika poruch čtení a psaní a testu komunikačních schopností zjištěno:

- smíšená vývojová dysfázie, receptivní (slyším, ale nerozumím),
- expresivní (neumím to říct),
- hyperkinetická porucha aktivity,
- nerovnoměrný kognitivní vývoj s převahou neverbální složky,
- motorická dyskoordinace.

Žák se zdravotním postižením.

Doporučení:

- individuální integrace v běžné ZŠ,
- nutná podpůrná činnost asistenta pedagoga,
- vypracování IVP,
- pravidelná logopedická péče,
- pomůcky - obrazový materiál pro rozvoj komunikačních schopností, pracovní listy, PC a vzdělávací programy, přehledy učiva, pexesa i zvuková, bzučák, čtecí okénko.

Dále je zde uvedeno, že obrazový materiál je jako pro děti s autismem, důležitost strukturalizace jednotlivých úkolů a dodržování stejného systému práce. Rozepsáno je zde v jakých jazykových rovinách je postižení a kde se obtíže mohou projevit.

Spolupráce se zákonnými zástupci znamená průběžné informování rodičů o výsledcích školní práce podle dohody (ústně, zprávy v notýsku). Dále pak předávání učiteli podkladů pro integraci, dohled na domácí přípravu a zajištění pravidelné docházky dítěte do ambulantní poradny. Respektovat specifika při vývojové dysfázii: udržování očního kontaktu se žákem, kladení důrazu na objasňování významu slov, zpomalení tempa řeči a správná artikulace, spojování řeči s pohybem, rytmizací, vedení k vlastní kontrole řeči.

Nápravná péče se zaměřuje na sluchové rozlišování, sluchovou analýzu a syntézu, sluchovou paměť. Dále pak na zrakovou paměť a pozornost, zrakové rozlišování, prostorovou a pravolevou orientaci a rozvoj motoriky. Doporučení trvají do června dalšího roku.

Konzultace učitele a SPC při psaní IVP probíhala telefonicky i pomocí emailů. Během školního roku se pracovnice SPC zúčastnila několika hodin výuky a Ondru pozorovala při práci. Další zprávu z SPC máme z června prvního školního roku. Ze školy ke kontrolnímu vyšetření zaslán vyplněný dotazník, v němž je popsána Ondřejova školní práce a oceněna snaha zákonných zástupců. Ti také ke kontrole dodali zprávu z vyšetření klinického psychologa. Opět proběhl náslech několika hodin vyučování. Závěr z tohoto vyšetření je velmi podobný, přidaly se však vývojové poruchy školních dovedností a psychická labilita. Doporučení individuální integrace v běžné ZŠ, asistenta pedagoga a IVP nadále trvá. Dále přibylo doporučení nácviku osamostatňování se a motivace pochvalou. Doporučení je opět na jeden školní rok.

Hodnocení spolupráce s SPC

SPC klienty a jejich zákonné zástupce zná, stejně tak zná asistenta pedagoga i pedagoga. Ondra je v péči logopeda a dojíždí pravidelně na konzultace. Každý rok vidí práci Ondry ve školním kolektivu a hodnotí plnění IVP. V doporučeních jsou objasněny projevy vady a uvedeny konkrétní pomůcky při vzdělávání. S ohledem na pedagogickou diagnostiku provedenou třídní učitelkou a zprávou psychologa doplněna diagnóza postižení. Paní učitelce je doporučena komunikace s SPC pomocí mailu nebo telefonicky.

3. Jakub

Nastoupil do školy v řádném termínu. Během září si učitelka všimla, že Jakub bez příčiny napadá spolužáky. Na schůzce s matkou vše vylíčila a ta oznamuje, že jsou objednaní na začátek října k dětskému psychiatrovi a vše mu sdělí. Lékař určil diagnózu poruchy jednání s agresivními impulzy. Zavedl také léčbu k omezení impulzivity. Doporučuje nevyřazovat Jakuba z kolektivu a řešením konfliktních situací pověřit asistenta pedagoga. Díky tomuto vyšetření byl Jakubovi za dvanáct dní při kontrole v PPP doporučen asistent pedagoga. Jakub byl uznán žákem se zdravotním znevýhodněním.

Doporučení pro práci asistenta:

- nácvik společenského chování podle pokynů učitele,
- pomoc při implementaci motivačních systémů,
- doprovod při akcích mimo školu a třídu,
- dohled nad chováním žáků ve třídě o přestávkách,

- pomoc učiteli při nácviu komunikačních strategií,
- dohled nad případným pohybovým odreagováním žáků při hodině.

K plánované kontrole byl Jakub pozván na konci ledna. Paní učitelka vyplnila školní dotazník ke kontrole integrovaného žáka, v něm zmínila nesouhlas se zařazením asistenta do nízké platové třídy. Potvrdila, že doba mezi afekty se prodlužuje. V afektu je Jakub agresivní nejen ke spolužákům, ale i k pedagogickým pracovníkům.

Výsledek vyšetření a náslechu ve výuce bylo PPP doporučeno navýšení kompetencí a úvazků asistenta pedagoga. Avšak ne vzhledem k Jakubovo chování, ale z důvodu přítomnosti více žáků se zdravotním znevýhodněním ve třídě. Doporučení práce asistenta bylo doplněno o behaviorální zpevňování vhodných vzorců chování u žáků, pomoc učiteli při opatřeních v reakci na průběžná sociometrická šetření vztahů ve třídě, pomoc při implementaci konkrétních metod práce se žáky dle jejich IVP, pomoc při rozvoji percepce.

Sociometrické šetření proběhlo s pomocí neziskové organizace. Jakub byl několikrát označen za toho, kdo občas ublíží, ale nebyl jediný. Do konce roku již na žádném vyšetření nebyl.

V říjnu byl na kontrole v PPP. Ze zprávy vyplývá, že Jakub má dyslexii, dysortografii a problémy v regulaci emocí. Doporučení ke vzdělávání je vzdělávat podle ŠVP, vypracovat IVP, individuální integrace, asistent pedagoga do konce školního roku, zařazení do hodin nápravné péče. Pomůcky ke vzdělávání, bzučák, tabulka měkčení, Lincovy tabulky, písmena.

Celý školní rok proběhl s afekty zvládnutelnými bez vyřazení z kolektivu. Spolupráce Jakuba s asistentem byla dobrá. Rok 2015/2016 nastoupil nový asistent pedagoga. Jakub v září nejevil žádné fyzické projevy poruchy chování, jen občas se nevhodně slovně vyjadřoval ke spolužákům. Vypadalo to, že je ve třídě spokojený. Přibližně od října začal být podrážděnější. Před hodinami anglického jazyka ho přepadala kašel nebo různé bolesti. Při nezdaru házel věcmi. Na chodbě při hře nedodržuje pravidla, na upozornění dohlížejícím pedagogem Kuba reaguje strčením do spolužáka. Jindy se otočí a zakřičí na učitelku, že je blbá. Spolužák bránící kamaráda, který byl Jakubem strčen, je Jakubem povalený na zem a pěstí bit. Schůzka s rodiči přinesla návrh na afektovaného Kubu zavolat sanitku. Matka slibuje, že kontaktuje psychiatra. Druhý den přijde Jakub do školy později s tím, že dostal další léky. Matka telefonicky opravuje dohodu tak, že při afektu máme volat PČR. V doporučení lékaře je intervence v SVP. Následující dny je vidět

Jakubovo zklidnění a on se může soustředit více na práci. Dokonce se mu zlepšilo i písmo. Po víkendu je jeho chování vždy jiné, učitel se tedy dotazuje, zda dostává léky, když je doma. Podle Jakuba je nedostává. Další dohoda s rodiči následuje. Po vánočních prázdninách se Jakubovo chování opět zhoršuje. Téměř každý den Jakub nevhodně reaguje. Vyvrcholí to tím, že chytne spolužáka o přestávce pod krkem. Třídní učitelka proto Jakuba odvede z kolektivu a volá PČR a otcí. Jakub při konfrontaci s příslušníkem „zapomíná“, co se stalo, tvrdí, že ho provokují. Po chlapské dohodě se Jakub vrací v klidu do vyučování. Pololetní vysvědčení komentuje: „Máma mě vyhodí z okna.“ Na předem dohodnuté schůzce s rodiči toto vše je tlumočeno rodičům. Vypadají bezradně, doporučujeme proto návštěvu PPP nebo případnou změnu psychiatra. Rodiče jsou objednáni do SVP, proto ani jednu z možností nevyužili. V únoru se Jakubovo chování ještě zhoršilo. Při hře na psa několikrát kousne kamaráda. Ráno ve školní družině napadl spolužáka, proto se vedení rozhodlo Jakuba podmíněčně vyloučit. Druhý den na plánované kontrole v PPP byly kontrolovány Jakubovy pokroky ve vzdělávání. Chováním se nikdo nezabýval (dle tvrzení matky). Další den se Jakub v družině dozvěděl, že bude-li se opakovat jeho chování, bude ze školní družiny vyloučen. Jakub křičí na vychovatelku sprostě, proto se rozhodla, že zavolá rodičům. Jakub ji vidí s telefonem a utíká domů. Asistentka ho doma najde a po uklidnění ho přivede do školy. Další den ho od rána bolí hlava (nemá sešit na HV). Učitelka se snaží spojit s psychiatrem, bohužel se jí to nepovedlo. Prosí proto o radu psychiatra, se kterým má dobré zkušenosti. Okamžitá psychiatrická intervence je doporučení po vyličení situací. Následující den navštěvuje s rodiči SVP po druhé. Učitelka popisuje chování a doporučení psychiatra s prosbou zpětné vazby, či doporučení posílá e-mailem do SVP. Matka po návštěvě SVP kontaktuje psychiatra, tam je změněna medikace. Další den telefonicky kontaktuje pracovník SVP učitelku. Konkretizuje svá doporučení ohledně vzdělávání, prosí o tabulku sebehodnocení chování Jakuba a případnou další zprávu z „deníčku asistenta“.

4.5.2 HODNOCENÍ SPOLUPRÁCE ŠKOLSKÝCH PORADENSKÝCH ZAŘÍZENÍ

PPP se soustřeďuje v tomto případě jen na poruchy učení. Doporučení ohledně těchto i náprav jsou srozumitelná. Jakuba při práci i o přestávkách v jeho třídním kolektivu nikdo nepozoroval. Asistentovu práci a práci učitele při hodinách nikdo neposoudil. Zpětnou vazbu tedy oba pedagogičtí pracovníci nemají.

SVP zabývající se Jakobovým chováním telefonicky dodala konkrétní doporučení při afektu. Také se zmínili o možnostech motivace Jakobova chování. Podpořili spolupráci rodičů se školou.

4.5.3 DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ

V dotazníkovém šetření jsem oslovila výchovné poradce běžných základních škol. Přehled škol Karlovarského kraje jsem získala na internetu. Z oslovených 60 výchovných poradců se uvolilo dotazník vyplnit více než polovina. Dotazník jsem vytvořila pomocí portálu vyplňto.cz.

Počet roků ve funkci výchovného poradce respondentů je různá. Pohybuje se od 20 let do jednoho roku. Tedy celkem široké spektrum, déle sloužící výchovní poradci mají jistě zřetel o tom, co jim ve své funkci komplikuje práci.

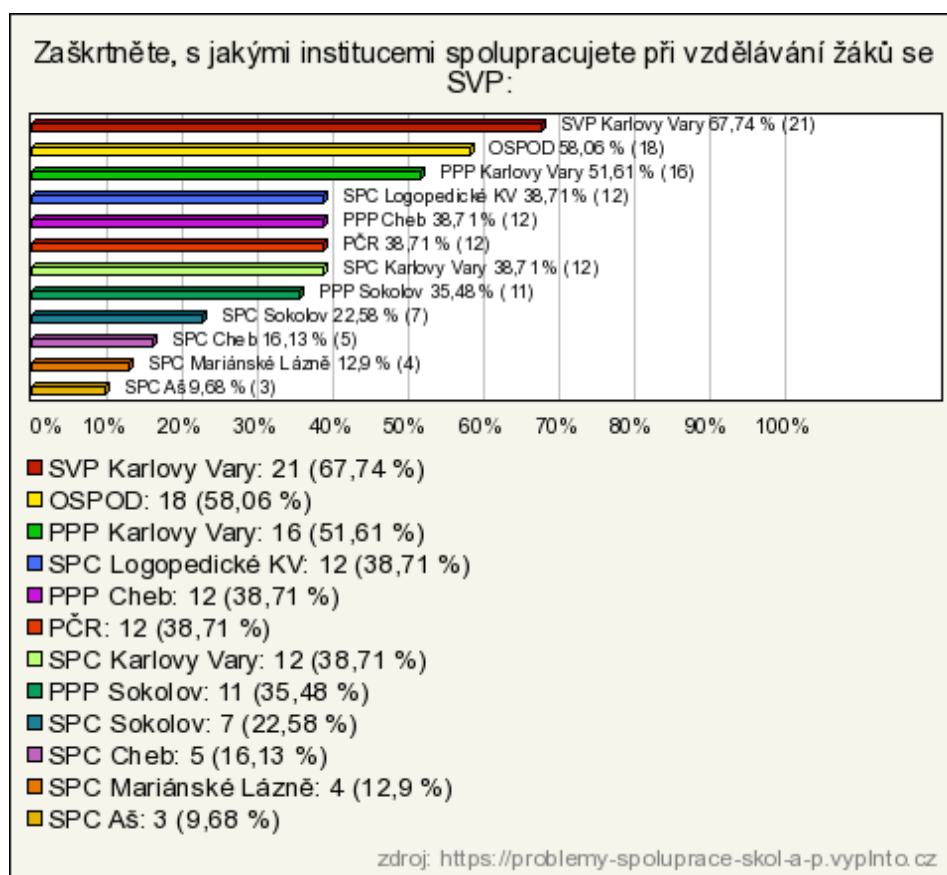
Graf č. 1

Graf č. 2

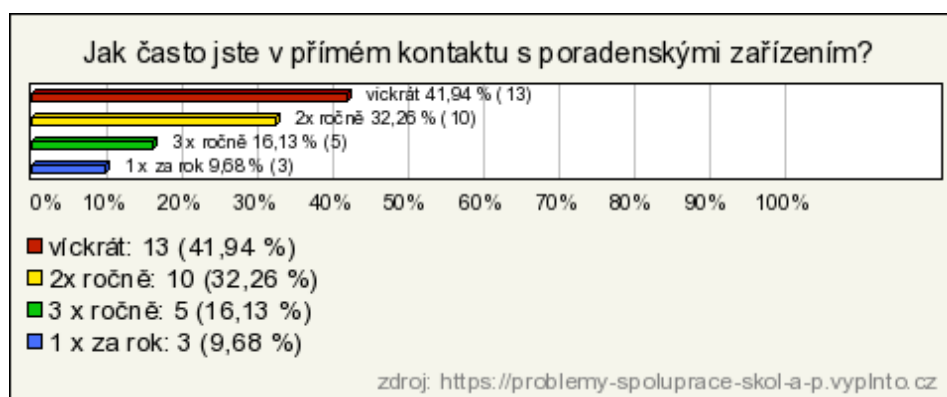
U většiny oslovených škol není přítomen školní psycholog nebo speciální pedagog.

Poměrně nová profese se postupně do škol dostává. Ukazuje se jako velmi užitečná a vzhledem k plánované inkluzi nezbytná při řešení výukových, ale i výchovných obtíží při vzdělávání. Využívají je učitelé, žáci i jejich zákonní zástupci. Trendem je ve škole takového odborníka mít. Tento trend je však limitován složitým sháněním financí pro tyto odborníky.

Graf č. 3

Z uvedených institucí nezůstala ani jedna nevyjmenovaná. Spolupráce s těmito institucemi je daná místem, ve kterém se škola nachází a také složením žáků. V některých školách je více žáků s nějakým postižením, jiné se více potýkají s patologickým chováním. Spolupracovat však mohou i ohledně preventivních opatření.

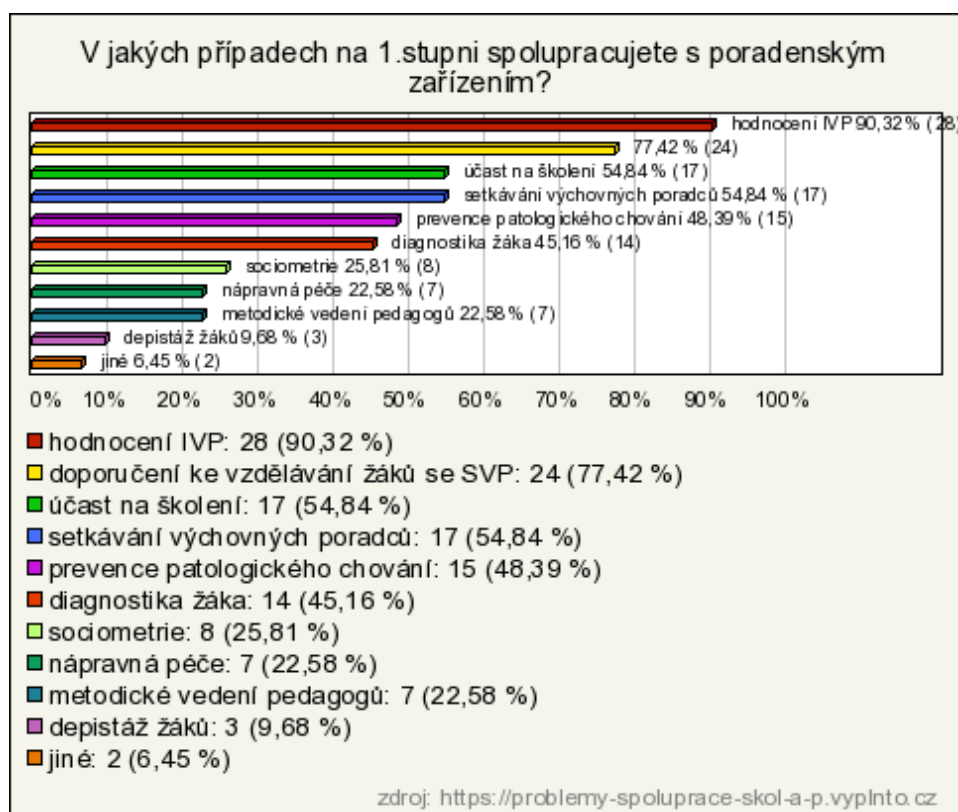
Graf č. 4

Deset procent škol je v kontaktu s poradenským zařízením jen jednou za rok. Téměř čtyřicet dvě procenta je v přímém kontaktu s poradenským zařízením vícekrát než 3 krát ročně.

Je povzbudivé, že spolupráce škol a poradenských zařízení při vzdělávání žáků se SVP se neomezuje například na posouzení IVP a jeho následného hodnocení.

Jakým způsobem nejčastěji kontaktují pedagogičtí pracovníci (výchovní poradci) poradenské zařízení byl další dotaz.

Nejčastěji je komunikace mezi školou a poradenským pracovištěm prováděna osobně nebo písemně mailem. Nejméně častým způsobem komunikace je uváděn telefonický rozhovor.

Graf č. 5

Při odpovídání této otázky bylo možno označit více možností. Potvrzuje se tedy domněnka, že při vzdělávání žáků se SVP se spolupráce neupíná pouze na formální doporučenou spolupráci škol a školských poradenských zařízení. Přesto většinou je hodnocení IVP důležitou součástí spolupráce. Každý žák se SVP nemá vypracovaný IVP a doporučení pro vzdělávání je třeba specifikovat. Poradenská pracoviště umožňují i další vzdělávání pedagogických pracovníků a rovněž je důležité při setkávání výchovných poradců, během nichž si mohou vyměňovat zkušenosti se vzděláváním žáků se SVP. Preventivní opatření patologického chování je hodně diskutované téma, jak je z grafu poznat. Spolupráce ohledně vyhledávání žáků se SVP přímo ve školách je necelých 10 procent.

Graf č. 6

Pouze třetina respondentů si uvědomuje nějaké problémy ve spolupráci s poradenskými pracovišti.

Doplňující otázku v čem vidí výchovní poradci problém, zodpověděli takto:

- Nesouhlas s doporučením.
- Pomalá odezva.
- Hodnocení doporučení.
- Objednací doba.
- Nesrozumitelnost doporučení.
- Nejednotnost.
- Dodržování pravidel.
- Nesprávná diagnostika.

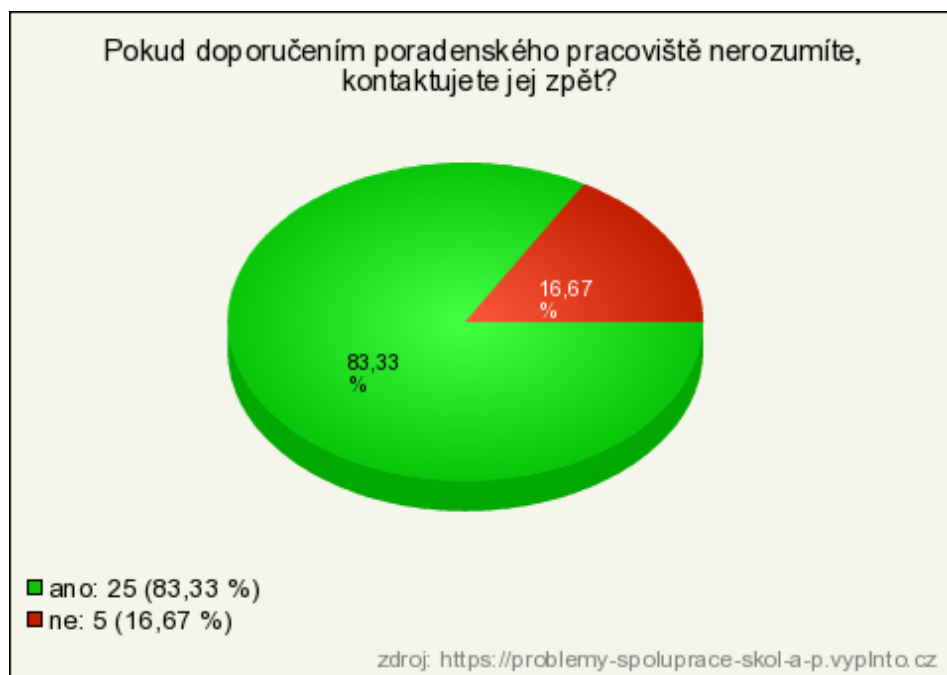
Spokojenost ve spolupráci s poradenským zařízením ohledně objednacích lhůt ohodnotili respondenti průměrnou známkou 3,38.

Spokojenost s četností návštěv poradenských pracovníků přímo ve škole označili průměrnou známkou 2,74.

Spokojenost s komunikací je průměrně oznámkována 1,80.

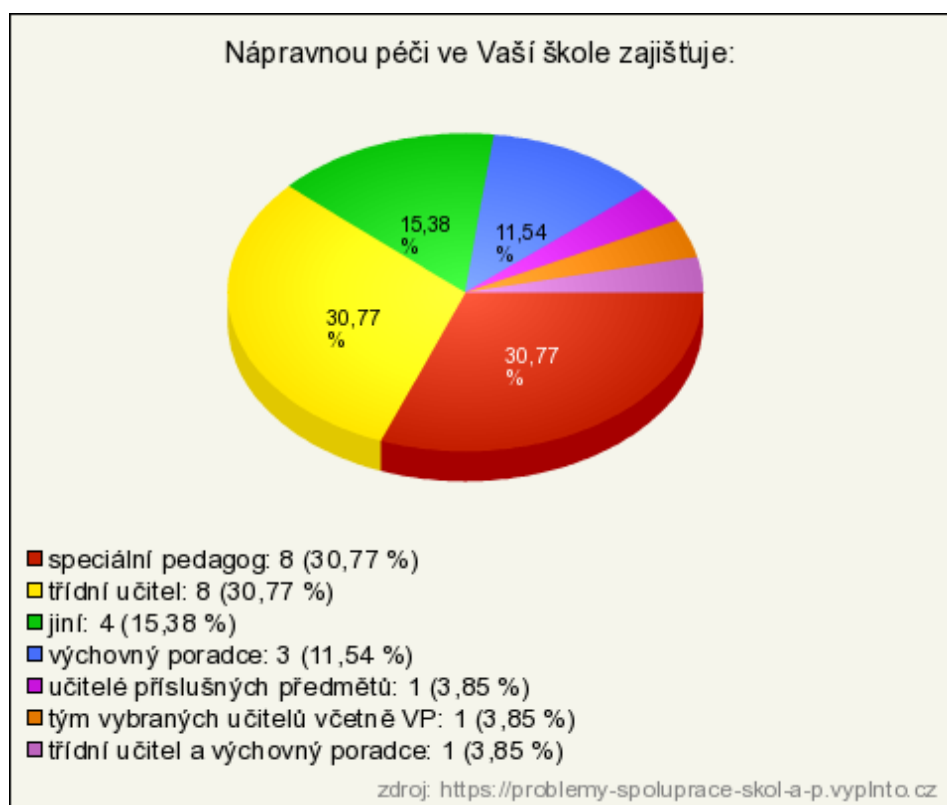
Průměrná hodnota srozumitelnosti doporučení činí 2,25.

Vzájemná komunikace škol a poradenských zařízení je označena za spokojenou. Hůře je hodnocena spokojenost se srozumitelností doporučení. Četnost návštěv poradenských pracovníků ve škole je hodnocena horší známkou. Nejhůře spokojení jsou respondenti s objednáací lhůtou k vyšetření v poradenských zařízeních.

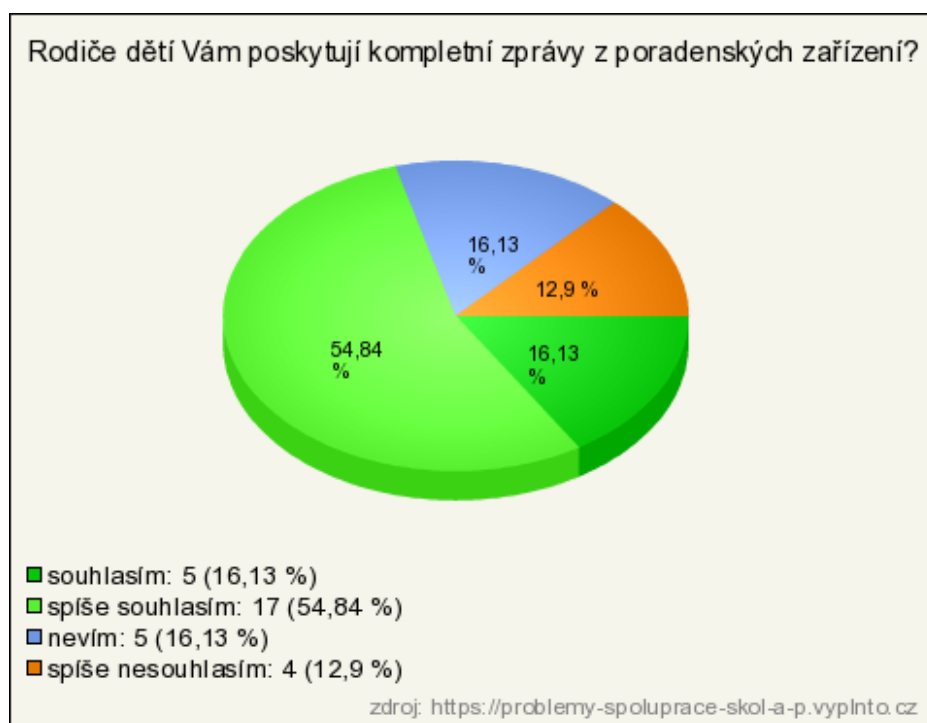
Graf č. 7

Kontaktovat zpět poradenské pracoviště při nepochopení nebo k upřesnění doporučení ke vzdělávání žáků se SVP neváhá 83 procent dotázaných. Zbýlých 17 procent si zkusí samo přijít na to, jak je doporučení zamýšleno nebo se doporučeními neřídí.

Graf č. 8

Je-li na škole přítomen speciální pedagog, je nápravná péče u žáků jeho pracovní náplní. Ve školách, kde speciálního pedagoga nemají, se s poskytováním nápravné péče vypořádává ve velké míře třídní učitel. Poskytovat nápravnou péči však může i asistent pedagoga nebo jiní pracovníci v tomto směru proškolení.

Graf č. 9

Z grafu je vidět, že ne všichni rodiče či zákonní zástupci žáka jsou ochotni poskytnout kompletní zprávu z poradenských zařízení. To může být při vzdělávání žáků se SVP velký problém, zvláště, je-li škola iniciátorem k vyšetření žáka.

Rozhovor v poradenském zařízení

V Karlovarském kraji poskytuje své služby jedna pedagogicko-psychologická poradna. Má však několik odloučených pracovišť.

PPP Karlovy Vary – pracoviště K. Vary

Adresa:

Lidická 38

360 20 Karlovy Vary (budova Domova mládeže, Horní Dražovice)

Na tomto pracovišti pracuje několik psychologů a speciálních pedagogů, celkem 14 poradců. Já jsem vedla rozhovor s etopedem (označen je číslem 1). Tedy s pracovníkem zabývajícím se prevencí a řešením patologického chování.

PPP Karlovy Vary - pracoviště Sokolov

Adresa:

Karla Hynka Máchy 1276

356 01 Sokolov

Pracoviště Sokolov zaměstnává sedm poradců. Je mezi nimi i specialista pro mimořádně nadané a talentované žáky. K rozhovoru se uvolil speciální pedagog (2).

PPP Karlovarského kraje – pracoviště Cheb

Adresa:

Palackého 1562/8

350 02 Cheb

Chebské pracoviště disponuje pěti zaměstnanými poradci. Zde poskytnul rozhovor psycholog (3).

SPC

Mentální postižení, kombinované vady, tělesné postižení, PAS SPC Karlovy Vary, Vančurova 83, 36017 Karlovy Vary - odloučená pracoviště:

pro TP - K.H.Máchy 1267, 356 01 Sokolov pro kombinované postižení - Na Třešňovce 603, 353 01 Mariánské Lázně pro VŘ - Vítězství 29, 353 01 Mariánské Lázně – Hamrníky.

pro PAS - Hradební 17, 350 02 Cheb

Speciální pedagog (4) poskytl rozhovor.

Vady řeči SPC při ZŠ pro žáky se SPU, Mozartova 7, 360 20 Karlovy Vary

Rozhovor s logopedem proběhl při depistáži žáků na ZŠ Skalná (5).

SVP

SVP Karlovy Vary, Myslbekova 4, 360 01 Karlovy Vary

Rozhovor byl poskytnut speciálním pedagogem (6).

Po rozhovorech bylo potřeba ze shromážděných informací z hlasových záznamů provést výpisky a data roztřídit. Níže je proveden přepis s výpověďmi respondentů, které jsou v rámci očíslovány čísla od 1. do 6. Otázka je pro přehlednost zvýrazněna tučným písmem. Odpovědi respondentů jsou zapsány kurzívou, mé komentáře jsou standardním typem písma.

Jak dlouho pracujete v poradenském zařízení?

1) 15 let

2) Už to je 9 let a pořád jsem tady.

3) Jsem na tomto pracovišti jedenáctým rokem.

4) Nastoupila jsem před třemi roky.

5) V poradenství pracuji šestnáctým rokem a v tomto zařízení jsem letos 6 let.

6) Mám pocit, že už jsem tu zapustil kořeny. Jsem tu sedmnáct let.

Délka praxe v poradenských zařízeních uvedených pracovníků je rozličná, pohybuje se v délce od 3 do 17 let. Z délky praxe se nedá vyčíst kvalita práce těchto odborníků. Většina z nich působí stále v jednom poradenském zařízení.

Ve své praxi navštěvujete více škol, znáte tedy osobně výchovné poradce spádových škol?

- 1) *Ano*
- 2) *To samozřejmě ano, s některými spolupracuji častěji, s jinými méně častěji.*
- 3) *Ne, neznám všechny, máme s kolegyní rozdělené spádové školy. Ty, které pode mne patří, znám.*
- 4) *Výchovné poradce škol se žáky s PAS, kteří jsou v naší péči známe. Zejména spolupracujeme se školami speciálními.*

Zbylým dvěma jsem tuto otázku nepoložila. Není v jejich moci znát výchovné poradce celého kraje. V pedagogicko-psychologických poradnách se předpokládá spolupráce s výchovnými poradci škol. Odpovědi poradců nás o tom přesvědčily.

Doporučí-li škola vyšetření žáka, je vždy zřejmý důvod? Myslím, je jasná pedagogická diagnóza a důvod doporučení do poradny?

- 1) *Já pracuji na školách ohledně vztahů mezi žáky, takže vím, s čím se kde potýkají.*
- 2) *Většinou ano, i když je znát, ze které školy je doporučení. Třeba někde jsou liberálnější a to co jinde považují za problém, oni ještě neřeší. Jiné školy při prvním náznaku posílají dítě do poradny.*
- 3) *Rozumím, navíc mne většina výchovných poradců či učitelů kontaktuje telefonicky, konzultujeme ještě před doporučením.*
- 4) *Naše poradenské pracoviště je specializované, žáci diagnostikováni už jsou.*
- 5) *Vzhledem ke specifičnosti pracoviště je zřejmé s jakým problémem se potýká.*
- 6) *Takhle, k nám jsou spíše doporučováni klienti PPP. Nejvíce nám pomůže prostý popis chování žáka.*

Pedagogická diagnostika je postačující pro většinu pracovišť. Specialista na prevenci, odborník zabývající se problematikou PAS a pracovník z SVP jsou ze škol oslovováni z předem jasného důvodu či již určenou diagnózou. Pedagogická diagnostika, které je součástí doporučení k vyšetření je pro ŠPZ dostačující, někdy je předem konzultován postup práce s žákem, některými pracovníky je žádán popis chování žáka.

Školy vzdělávají své žáky pomocí různých metod. Na prvním stupni jde zejména o čtení a matematiku. Mě napadá třeba splývavé čtení a v matematice třeba podle Hejného. Vy jste seznámeni s těmito metodami?

- 1) *Jen okrajově, je to stejné jako u Montessori škol. Tam také víme, na jakém principu pracují.*
- 2) *Není v naší moci se všechny nové metody naučit, víme, jakým způsobem se vyučují a při návštěvách škol je vidíme přímo v praxi.*
- 3) *V naší spádové oblasti znám jen jednu školu, která vyučuje matematiku touto metodou. Popravdě ji neznám.*
- 4) *To při mé práci není až tak důležité, vydáváme doporučení podle žáka.*
- 5) *Ano znám, některé prvky metody používám v praxi i já. Při čtení také hledáme vhodnou metodu, která padne žákovi.*
- 6) *V mé praxi toto není potřeba, zajímá mne spíše forma vyučování.*

Seznámení s novými vyučovacími metodami pro praxi nevidí většina respondentů za důležité . U preventisty z PPP a etopeda z SVP je tato skutečnost pochopitelná. Speciální pedagogové mají malou povědomost o metodách a principech vyučovacích metod.

Jakým způsobem se školami většinou komunikujete?

- 1) *Pro mne je lepší komunikace pomocí mailu. Většinu týdne jsem na školách nebo jsem tady a mám tu klienta. V tu chvíli telefon neberu.*
- 2) *Školy ví, že na telefonu jsme ráno v době než začnou chodit klienti tedy do osmi hodin. Potřebuje-li pedagog poradit nebo vysvětlit doporučení mám raději schůzku. Jinak používám mail. Některé školy komunikují zásadně písemně přes rodiče.*
- 3) *Vyjíždíme 2x do roka na kontroly a konzultace. Od nového školního roku budeme jezdit jenom jednou. Jinak se snažíme vyjít školám vstříc a pracujeme s nimi podle jejich potřeby. Také používáme e-mail a telefonické konzultace. Je možná i konzultace u nás v SPC.*
- 4) *Nejvíce spolupracujeme se školou praktickou a s pedagogy této školy míváme pravidelná setkání. Učitelé ostatních škol nás kontaktují spíše telefonicky.*
- 5) *Školy, ve kterých máme integrované žáky každoročně navštěvují kvůli hodnocení IVP a také k depistáži žáků s logopedickými problémy. Jinak se s pedagogy domlouvám spíše e-mailem nebo písemně.*
- 6) *Komunikace mailem se osvědčila nejvíce, lze si tedy pomocí mailu domluvit i schůzku nebo čas telefonické konzultace.*

Respondenti se ve většině shodli na nejčastějším způsobu komunikace a to e-mailem. Výhodou je rychlost doručení, nevyrušování při práci s klientem přímo v poradenském zařízení. Přímý rozhovor je z větší míry uskutečňován jen při návštěvě poradenského pracovníka ve školách. Zmíněn byl i telefonický rozhovor, který pomáhá řešit akutní případy nebo vede ke konkretizaci případu. Uvedeny byly u konzultace pedagogů v poradenském pracovišti.

Vyhovoval by vám raději jiný způsob komunikace?

- 1) *Ne, takhle mi to vyhovuje.*
- 2) *Praxe prokázala, že takhle je to nejlepší. Osobním setkáním bych nepohrdla, těch by při zatíženosti poraden bylo méně než komunikace uvedeným způsobem.*
- 3) *Asi ne. Osobní konzultace bych však uvítala.*

- 4) *Zcela mi vyhovuje způsob, o kterém jsem mluvila.*
- 5) *Zdá se mi komunikace e-mailem vyhovující. Na osobní konzultace jsme pro mnohé školy daleko a není v našich silách navštěvovat školy častěji.*
- 6) *Zcela mi tento způsob vyhovuje, není třeba nic měnit.*

Uvedené způsoby komunikace se školou zcela respondentům vyhovuje a s ohledem na jejich výhody by je neměnili.

Jak byste zhodnotil(a) spolupráci se školou při vzdělávání žáků se SVP?

- 1) *Většinou bych spolupráci ohodnotila kladně. Ale jak říkám, nechceš mě zavolat, já nepřijdu.*
- 2) *Občas mám pocit, že jsme tady k ničemu. Pak se objeví učitelé, kteří opravdu chtějí dítěti pomoci a hledají způsob. Takže celkově bych hodnotila spolupráci kladně.*
- 3) *Učitelé se snaží. Někteří jsou kreativní a vymýšlí nové a nové způsoby a cesty, jak s těmito žáky pracovat. Někdy se nedaří a naše poznatky neberou.*
- 4) *Rozhodně jsem spokojená, školy nám vychází vstříc a my se snažíme vycházet vstříc jim.*
- 5) *Spíše jde o to, s kým se spolupráce uskutečňuje. U některých škol jsem spokojená, některé s žáky nepracují.*
- 6) *Na spolupráci se školami si nemohu stěžovat.*

Spolupráci se školou respondenti ohodnotili celkově za kladnou. Objevily se případy, ve kterých respondenti nebyli se spoluprací spokojeni. Někteří hovořili o škole jako celku, jiní individuálně o učitelích.

Co vidíte jako problém při této spolupráci ?

- 1) *Nějak specifikovat problém je těžké. Setkávám se spíše s tím, že si s některým pedagogem nesednu a on se snaží spolupráci se mnou již nenavazovat. Řekla bych, že někdy mají učitelé děti zaškatulkované a mě trvá dlouho je přesvědčit, že dítě takové není. Pak také řešení výchovných problémů u těchto dětí je jiné. Důležitý je*

pro mou praxi popis chování dítěte, protože tady u mne se zdá téměř každý jako andílek, ale ve školním kolektivu je to pak jinak. Nejhorší jsou děti žijící pouze s jedním rodičem, obzvlášť pak chlapci žijící pouze s matkou.

- 2) *Problémů vidím více. Jedním z nich je, že se při hodnocení IVP setkávám s výchovným poradcem, který na mnoha školách zná žáka jen podle jména. Výhodnější by bylo setkání s učiteli, kteří se na vzdělávání takového žáka podílejí. Dalším problémem, je, že když už na škole jsme přítomni na hodině a pozorujeme žáky, máme málo času. Zúčastníme se jedné hodiny a na hodnocení a konzultaci s učitelem máme jen přestávku. Odpoledne, když máte volno vy, my máme klienty. Občas se stane, že i když pomáháme sebevíc, náprava se nedaří. Hlavně případů přibývá a nás je tu málo.*
- 3) *Někdy bezradnost, jak poradit, když se vyčerpaly různé možnosti a učitel přesto nedokáže s žákem pracovat.*
- 4) *Jak už jsem zmínila, spolupracujeme ve větší míře se školami speciálními a praktickými a v těch pracují speciální pedagogové, kteří ví, jak s těmito žáky pracovat. Asistenti u dětí s PAS většinou přijdou na konzultaci před nebo na začátku školního roku. Mám spíše pocit, že pedagogové na běžných školách se obávají práce se žáky s postižením.*
- 5) *Ve školách, které navštěvuji mohu spolupráci jen chválit. To víte, najde se výjimka, ale při návštěvě školy vidím, že se snaží naše doporučení dodržovat. Někteří učitelé jen prostě neví, jak na to. Problém je také na straně rodičů, někteří vůbec neví, co to konkrétní postižení znamená a nechtějí si připustit „jinakost“ svého dítěte.*
- 6) *Myslím, že většina škol, když už naše služby vyhledá se našimi radami řídí. Neviděl bych žádný problém. Problém by mohl nastat, pokud by nebyla spolupráce rodičů se školou.*

Podle respondentů je problémem nevědomost pedagogických pracovníků, jak s dětmi se SVP pracovat. Neznají metody a postupy speciální pedagogiky, to může vézt k obavám, aby pedagogové něco nepokazili. V některých případech se zdá, že pedagogičtí pracovníci podle doporučení poradenského zařízení odmítají nebo neumí pracovat. Nedostatek času na konzultace s pedagogy je dalším problémem spolupráce.

Co by pomohlo podle Vás tento problém vyřešit?

- 1) *Snažím se to vyřešit setkáváním s Bálintovskou skupinou. To znamená, že přednesu problém a ostatní ze skupiny, řeknou problém ze své praxe a co ho pálí. Postupně pak říkají, jak by toto řešili anebo jaké řešení se jim osvědčilo.*
- 2) *Tak především více poradenských pracovníků by mohlo pomoci. Pedagogové nevědí, proč doporučujeme některé postupy, mají pocit, že takhle ne. Pomohlo by, kdyby byli více zasvěceni do naší práce.*
- 3) *Větší informovanost a proškolení učitelů na běžných základních školách, jak pracovat s dětmi se SVP.*
- 4) *Chození na náslechy do speciálních škol, aby poznali co praxe s dětmi PAS vlastně obnáší. Základy speciální pedagogiky ze studia mají, ale chybí potřebná praxe. Určitě by se na každé škole hodila práce speciálního pedagoga.*
- 5) *Praktické ukázky naší práce, kde by se seznámili učitelé s formami a metodami při vzdělávání žáků. Také by pomohlo, kdyby na školách nápravnou péči dělal opravdu speciální pedagog.*
- 6) *Řešením by mohlo být více projektů na spolupráci rodičů a školy a vůbec vzájemné poznání rodičů ve třídě. Ne jen setkávání na třídních schůzkách, kde se naši klienti dozvídají, že jejich dítě udělalo... Výhodou je, že nyní je trend konzultací ve škole, kdy jsou přítomni jen jedni rodiče spolu s dítětem.*

Zmíněné problémy by se mohly zmenšit pravidelným setkáváním poradenských pracovníků s pedagogy či více možností konzultace se speciálními pedagogy nebo s pedagogy, kteří žák se SVP vzdělávají. Větší vzdělanost pedagogů v oblasti speciální pedagogiky či přítomnost speciálního pedagoga ve školách by též byla přínosem.

V rozhovorech se objevil i náznak o přístupu rodičů k práci s dítětem a spolupráci se školou nebo poradenským zařízením. Při své praxi měla autorka možnost se setkat s několika rodiči dětí se SVP. Položila jim proto otázku, jak vidí spolupráci škol a poradenských pracovišť oni.

Jak vidí spolupráci školy a poradenského zařízení mnou oslovení rodiče dítěte se zdravotním postižením:

- A. *Práce poradny znamená :jednou za rok kontrola na jednu hodinu bez mé přítomnosti. Pak se sešla ta paní i se mnou a řekla, jaké pomůcky by se mohly pořídit a na jaké přispívá pojišťovna. Pochopení ze školy jsem nějak nepostřehla. Záleželo na učitelce. Na prvním stupni, kdy všechny předměty vyučuje jeden učitel to šlo. Na druhém stupni, kdy se učitelé na předměty střídají, už to tak nebylo. Ještě tak na matematice a češtině brali učitelé ohled a na ostatních předmětech to tak nebylo. Marek měl špatné známky a proto pak zlobil a já neustále slyšela, že je hrozný. Celkově jsem ze školy pociťovala, že mé dítě je problém.*
- B. *(matka Terezky z analýzy)Nevím, co přesně chcete vědět. Do poradny chodíme třičtvrtě roku, ale myslím, že nám dost pomohla. Terka se s nimi vždycky učila hodinu a pak nám okamžitě řekla, v čem je slabá, co jí jde a poradila nám, jak se učit. Ve škole na ni není čas a učitelka ji odstrčila a Terku tím uzemnila. Nemá k ní vztah. Dneska mi přijdou učitelé líní věnovat se víc dětem, pomáhat jim. Učitelka mi tvrdí, že Terka nic nedělá, ale ona má sešity popsané, tak to nechápu.*

Oba zákonní zástupci, které jsem oslovila, se vyjádřili kladně k práci poradenského zařízení. Uvedli spokojenost s postupem a prací těchto zařízení. O práci ve škole se zmínili spíše nespokojeně. Přesto, že do škol dodali veškeré zprávy ze školou doporučených vyšetření, nemají pocit, že škola dostatečně s dítětem pracovala. O spolupráci v těchto případech snad nelze mluvit.

4.5.4 SHRNUÍ

Cílem výzkumu bylo zmapovat spolupráci škol a školských poradenských pracovišť v Karlovarském kraji. Snažila jsem se dát prostor k vyjádření k tomuto tématu všem stranám.

Analýza žáků se SVP popisuje spolupráci na konkrétních případech. Dá se říci, že z této analýzy je poznat postup poradenského zařízení i následná reakce pedagoga na doporučení. Je vidět ochota či neochota pedagoga ke změně přístupu a postupu doporučených opatření. Někteří učitelé vyhledávají metody a formy vyučování a jsou ochotni respektovat žákovi vzdělávací potřeby.

Dotazník pro výchovné poradce nám zmapoval celkovou situaci spolupráce s poradenským zařízením ve škole. Zjistil, s jakými poradenskými zařízeními škola v kraji spolupracuje. Výchovní poradci, kteří dotazník vyplňovali ve své funkci byli od matadorů (20 let) až po úplné začátečníky.

Třetina škol jejíž výchovní poradci v dotazníku odpovídali zaměstnává školního pedagoga nebo psychologa. Počet školních speciálních pedagogů se postupně zvyšuje. Ulevuje se jak školám, tak poradenským zařízením a v neposlední řadě žákům a jejich zákonným zástupcům.

Dotazy směřovaly také k četnosti návštěv poradenských pracovníků na školách a spokojenosti s rychlostí reakce poradenského zařízení na žádost školy. Setkávání s poradenskými pracovníky mají různý důvod, nejde jen o vyšetření žáka či celé třídy a konzultace ke vzdělávání žáků se SVP. Poradenská pracoviště využívají výchovní poradci také jako zdroj dalšího vzdělávání a setkávání s výchovnými poradci jiných škol. Problémy ve spolupráci však výchovní poradci přeci jen vidí. Důvodem těchto problémů byl nejčastěji uváděn nesouhlas s doporučením při vzdělávání žáka se SVP. Další příčinou rozkolu je nesouhlas s diagnózou žáka. Uvedena byla i dlouhá čekací doba od podání žádosti do vyšetření žáka.

Nápravnou péči poskytovanou integrovaným žákům se SVP na školách ve většině případů zajišťuje třídní učitel a na některých školách speciální pedagog.

Z rozhovorů s poradenskými pracovníky Karlovarského kraje vyšla najevo spokojenost se způsobem komunikace se školami. Upřednostňují z několika důvodů spíše elektronickou komunikaci pomocí e-mailu.

Pochvalně se vyjádřili o spolupráci se školami zaměřenou na popis chování a pedagogickou diagnózu. Kdežto v plnění doporučení se našly chyby. Problém vidí na straně poradny i na straně škol. Ohledně příčin pocházejících z poradny byl uveden malý počet zaměstnanců a tím pádem dlouhé čekací doby na vyšetření, málo času věnovaného na intervenci přímo ve školách. Ve školách pak jde o neochotu, neschopnost a nejistota při práci s žáky se SVP. Někteří učitelé podle nich se bojí práce s žáky v jejich péči. Některým ochota nechybí, neví však jakým způsobem ji realizovat.

Vyřešení těchto problémů by mohla být přítomnost školního speciálního pedagoga nebo školního psychologa. Také bylo navrženo seznámení se způsobem práce na speciálních či praktických školách. Pedagogové z běžných škol by měli názorný příklad vzdělávání a také možnost konzultace se speciálním pedagogem.

Poslední fází výzkumu je názor zákonných zástupců na spolupráci škol a poradenských zařízení v jejich konkrétním případě. Oba názory se ke spolupráci

vyjádřily negativně. Uvedli nespokojenost s prací školy, respektive pedagogů podílejících se na vzdělávání jejich dítěte.

Z výzkumu vyplývá, že záleží na přístupu pedagoga, aby mohla správně probíhat spolupráce s poradenským zařízením. Bude-li pedagog ochoten s dítětem se SVP pracovat a vyhledávat poradenské pracoviště ke konzultacím, mohla by se spolupráce vyvíjet lépe. Na učitele běžných škol je vytvářen tlak k práci s dětmi se SVP, chybí jim však poznatky a dovednosti speciální pedagogiky. Další vzdělávání, náslechy a komunikace ohledně těchto kompetencí jsou východiskem problému.

ZÁVĚR

Cílem této práce bylo zjistit, jak funguje spolupráce běžných škol a poradenských pracovišť v Karlovarském kraji. Zda tato spolupráce je vnímána jako přínosná a jaké se při ní objevují problémy.

Teoretická část je věnována vymezením žáka se SVP. Dále jsem se soustředila na popis funkcí školních poradenských pracovníků a také na rozdělení poradenských pracovišť. Tato pracoviště jsem rozebrala i z hlediska jejich účelu. Dále jsem se věnovala době, kdy nejdříve vzniká první spolupráce s poradenským zařízením, tím se jeví zápis do školy u dětí s postižením a odklad školní docházky u dětí se SVP nebo nezralých.

Praktickou částí jsem se pokusila zmapovat poradenská zařízení v Karlovarském kraji a hodnocení spolupráce při vzdělávání žáků se SVP výchovnými poradci, poradenskými pracovníky i zákonnými zástupci. Analýzou výzkumných metod jsem vyhledala problémy spolupráce. Pokusila jsem se o možnosti nápravy uvedených problémů.

Domnívám se, že podstatná část při vzdělávání žáků se SVP leží na bedrech rodinné výchovy a přístupu rodiny k dítěti. Tuto oblast jsem však zmínila velice okrajově.

Tato práce je jen malou sondou do této problematiky, přesto jsou pro mne získané informace cenné a věřím, že pro mou další praxi budou přínosné. Můj předpoklad s ohledem na praxi ve škole byl, že původcem problémů bude přístup poradenského pracoviště k očekávání pedagogů. Pod tíhou zjištění, jsem názor na příčinu problémů spolupráce musela trochu poposunout.

RESUMÉ

Tato diplomová práce zaměřena na úroveň a způsob spolupráce běžných škol a poradenských zařízení Karlovarského kraje při vzdělávání žáků se SVP. Cílem je zjistit, jaké problémy se ve spolupráci vyskytují, co je jejich příčinou a možnost jejich eliminace .

Práce je rozdělena do čtyř kapitol. Teoretická část je věnována klasifikaci žáků se SVP, poradenským pracovištím a školním poradenským pracovníkům. Dotýká se také počátku spolupráce, tím je zde považován zápis do školy nebo případný odklad školní docházky. Integrací a inkluzí spolu s opatřeními umožňujícími vzdělávání žáků se SVP pokračuje. Praktická část pomocí dotazníku, rozhovoru a analýzy mapuje probíhající spolupráci v Karlovarském kraji.

RESUME

This thesis focuses on the level of cooperation and the way ordinary schools and counseling facilities Karlovy Vary region in the education of pupils with special educational needs . The aim is to identify the problem in cooperation occur , what causes it and the possibility of their elimination. The work is divided into four chapters . The theoretical part is devoted to the classification of pupils with SEN advisory workplaces and school guidance counselors . It also extends the beginning of cooperation , it is considered as school enrollment or any deferral of schooling . Integration and inclusion , along with measures to enable the education of pupils with SEN continues. The practical part with a questionnaire, interview and analysis maps the ongoing cooperation in the Karlovy Vary region .

SEZNAM LITERATURY

- BARTOŇOVÁ, Miroslava, Dagmar PŘINOSILOVÁ a Lenka ŠTĚPÁNKOVÁ. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. Brno: Institut mezioborových studií Brno, 2008.
- BLAŽKOVÁ, Veronika. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. V Praze: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2014. ISBN 978-80-7290-646-8.
- BURDA, Michal. *Metody pedagogického výzkumu*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2012. ISBN 978-80-7435-204-1.
- DRYDEN, Windy. *Poradenství: stručný přehled*. Přeložil Ivo MÜLLER. Praha: Portál, 2008. Stručný přehled. ISBN 978-80-7367-371-0.
- FISCHER, Slavomil. *Speciální pedagogika: edukace a rozvoj osob se specifickými potřebami v oblasti somatické, psychické a sociální : učebnice pro studenty učitelství*. Praha: Triton, 2014. ISBN 978-80-7387-792-7.
- HÁJKOVÁ, Vanda a Iva STRNADOVÁ. *Inkluzivní vzdělávání: [teorie a praxe]*. Praha: Grada, 2010. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3070-7.
- HELUS, Zdeněk. *Sociální psychologie pro pedagogy*. Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1168-3.
- HRABAL, Vladimír a J. V. DRAPELA. *Vybrané poradenské směry: teorie a strategie : [učební text pro posluchače pedagogické fakulty Univerzity Karlovy]*. Dotisk. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-011-4.
- JURKOVIČOVÁ, Petra a Vojtech REGEC. *Úvod do speciálněpedagogického poradenství*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3699-9.
- KNOTOVÁ, Dana. *Školní poradenství*. Praha: Grada, 2014. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4502-2.
- MERTIN, Václav a Lenka KREJČOVÁ. *Výchovné poradenství. 2., přeprac. vyd.* Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013. ISBN 978-80-7478-356-2.
- MERTIN, Václav a Lenka KREJČOVÁ. *Metody a postupy poznávání žáka: pedagogická diagnostika*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. ISBN 978-80-7357-679-0.
- NELEŠOVSKÁ, Alena. *Pedagogická komunikace v teorii a praxi*. Praha: Grada, 2005. Pedagogika (Grada). ISBN 80-247-0738-1.
- SLOWÍK, Josef. *Speciální pedagogika: prevence a diagnostika, terapie a poradenství, vzdělávání osob s různým postižením, člověk s handicapem a společnost*. Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1733-3.

Školství: školský zákon, vyhlášky, předškolní, základní, střední, vyšší odborné a jiné vzdělávání, školy a školská zařízení, výkon ústavní a ochranné výchovy a preventivně výchovné péče, pedagogičtí pracovníci, vysoké školství : velká novela školského zákona od .. : redakční uzávěrka .. Ostrava: Sagit, [2014]-. ÚZ.

SPÁČILOVÁ, Hana. *Pedagogická diagnostika v primární škole I.* Olomouc: Univerzita Palackého, 2003. ISBN 80-244-0568-7.

ŠAUEROVÁ, Markéta, Klára ŠPAČKOVÁ a Eva NECHLEBOVÁ. *Speciální pedagogika v praxi: [komplexní péče o děti se SPUCH]*. Praha: Grada, 2012. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4369-1.

VALENTA, Milan. *Přehled speciální pedagogiky: rámcové kompendium oboru.* Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0602-6.

VALIŠOVÁ, Alena, Hana KASÍKOVÁ a Miroslav BUREŠ. *Pedagogika pro učitele. 2., rozš. a aktualiz. vyd.* Praha: Grada, 2011. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3357-9.

ZAPLETALOVÁ, Jana. *Obligatorní diagnózy a obligatorní diagnostika v pedagogicko-psychologických poradnách.* Praha: Institut pedagogicko-psychologického poradenství ČR, 2006. ISBN 80-86856-29-1.

ZELINKOVÁ, Olga. *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program: [nástroje pro prevenci, nápravu a integraci]*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2011. Pedagogická praxe (Portál). ISBN 978-80-262-0044-4.

Internetové zdroje

http://spedagogika.czechian.net/ped_diagnostika.pdf>. Jurášková, J.

http://www.ped.muni.cz/wtech/elearning/pedag_diagnostika.pdf

<http://katalogpo.upol.cz/socialni-znevyhodneni>

SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK, GRAFŮ A DIAGRAMŮ

Tab. 1	Označení poruch chování	9
Tab. 2	Školský portál Karlovarského kraje – seznam škol	34
Graf 1	Graf zachycující počet let praxe respondentů	41
Graf 2	Graf zachycující odpovědi na otázku, zda se ve škole respondentů nachází speciální pedagog či školní psycholog	42
Graf 3	Graf zachycující odpovědi na otázku, s jakými institucemi respondenti spolupracují při vzdělávání žáků se SVP	43
Graf 4	Graf zachycující odpovědi na otázku, jak často jsou respondenti v přímém kontaktu s poradenským zařízením	44
Graf 5	Graf zachycující odpovědi na otázku, v jakých případech respondenti spolupracují na 1. Stupni ZŠ s poradenským zařízením	45
Graf 6	Graf zachycující odpovědi na otázku, zdali respondenti vidí ve spolupráci s poradenským zařízením problémy	46
Graf 7	Graf zachycující odpovědi respondentů na otázku, zdali kontaktují zpět poradenské pracoviště, pokud nerozumí jejich doporučením	47
Graf 8	Graf zachycující odpovědi na otázku, kdo zajišťuje nápravnou péči na školách respondentů	48
Graf 9	Graf zachycující odpovědi na otázku, zdali rodiče dětí poskytují respondentům kompletní zprávy z poradenských zařízení	49

PŘÍLOHY

Příklad formuláře IVP

(zde můžete doplnit hlavičku školy)

INDIVIDUÁLNÍ VZDĚLÁVACÍ PLÁN

pro žáka se speciálními vzdělávacími potřebami v základní škole

školní rok:

Jméno žáka	
Datum narození	
Adresa školy	
Třída	
Třídní učitel(ka)	
Asistent pedagoga	
Pracovník SPC, garant integrace	
Pracoviště	

IVP byl vypracován na základě	
Závěrů z vyšetření v SPC ze dne	
Doporučení ke vzdělávání žáka se SVP ze dne	
Vzdělávací program	
Forma vzdělávání	individuální integrace
Platnost integrace do	

Závěry vyšetření SPC

Pedagogická diagnostika (pozorování pedagoga)

Seznam kompenzačních, rehabilitačních a učebních pomůcek, speciálních učebnic a didaktických materiálů nezbytných pro výuku žáka

Cíle vzdělávání pro tento školní rok

Žádost o vyšetření online

Informace o dítěti (klientovi)

Vyberte pobočku, kterou chcete navštívit:

*

... vyberte pobočku

Jméno a

příjmení:

*

Datum

narození:

*

Bydliště: *

Škola: *

Třída: *

obtíže při učení

vyšetření školní zralosti /
zařazení do příprav. ročníkuporuchy chování, výchovná
problematika

kontrolní vyšetření

vztahové problémy - v
kolektivu, v rodině...porada při volbě vzdělávací
cestyosobnostní - psychické
problémyúprava podmínek maturitní
zkoušky

Důvod vyšetření:

Co si přinést sebou do poradny

- vyplněný anamnestický dotazník (v případě první návštěvy u nás)
- závěry předchozích odborných vyšetření (např. z jiné poradny, od klinického psychologa, psychiatra, neurologa, očního,...)
- vyjádření školy v případě, že se zakázka týká i jí (lze vyžádat u třídního učitele nebo výchovného poradce)

Informace o žadateli (zákonném zástupci)

Jméno a

příjmení:

*

Kontaktní

adresa: *

E-mail:

Telefon: *

Všechna políčka označena * je potřeba vyplnit !

PEDAGOGICKO - PSYCHOLOGICKÁ PORADNA KARLOVY VARY

Pracoviště Karlovy Vary: Lidická 38, 360 01 Karlovy Vary, tel.: 353 176 511, e-mail: sekretariat@pppkv.cz
 Pracoviště Sokolov: K. H. Máchy 1276, 356 01 Sokolov, tel.: 352 604 505, e-mail: info-sokolov@pppkv.cz
 Pracoviště Cheb: Palackého 8, 350 02 Cheb, tel.: 354 439 396, e-mail: info-cheb@pppkv.cz

Informace a kontakty
 na webových stránkách
 www.pppkv.cz

ŠKOLNÍ DOTAZNÍK KE KONTROLE - INTEGROVANÝ ŽÁK

Iméno žáka:	<input type="text"/>	Datum narození:	<input type="text"/>
Bydliště:	<input type="text"/>		
Škola:	<input type="text"/>	Třída:	<input type="text"/>
Třídní učitel:	<input type="text"/>		
Učitel podílející se na reedukaci (např. speciální pedagog):	<input type="text"/>		
Integrace byla doporučena:	☐ PPP K. Vary	☐ jiným pracovištěm - kým:	<input type="text"/>

1. Formy poskytované speciálně-pedagogické péče:

individuální skupinová (žák zařazen do speciální třídy) kombinovaná

Se žákem pracoval speciální pedagog individuálně:

- v době vyučování
 mimo dobu vyučování
 za přítomnosti rodičů

Se žákem pracoval speciální pedagog ve skupině:

- v době vyučování - počet dětí ve skupině
 mimo dobu vyučování - počet dětí ve skupině
 za přítomnosti rodičů - počet dětí ve skupině

Péče nebyla poskytována - uveďte, prosím, důvody:

2. Frekvence nápravné péče: krát týdně, minut

3. Na co byla nápravná péče převážně zaměřena:

4. Které metody a postupy se osvědčily (vč. případné spolupráce asistenta pedagoga):

5. Co se podařilo zlepšit: